

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019–2022

Hyvinvoivat lapset, nuoret ja perheet

Lasten ja nuorten hyvinvointi ja sen edistäminen ovat Naantalın kaupungille keskeinen periaate. Naantalın kaupungin lapsiperheiden palvelut työskentelevät moniammatillisesti ja vahvasti ennaltaehkäisevällä otteella. Perheitä pyritään tukemaan ja auttamaan varhaisessa vaiheessa ennen ongelmien mahdollista kasautumista.

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet 2019–2022	6
2. Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvoinnin tila.....	8
3. Lasten ja lapsiperheiden tukena	10
3.1. Varhaiskasvatus.....	10
3.1.1 Esiopetus	11
3.1.2 Kotihoidon tuki, kuntalisä ja yksityisen hoidon tuki.....	11
3.1.3 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut: Avoin päiväkotitoiminta, kerho-, puisto- ja lapsiparkkitoiminta.....	11
3.1.4 Varhaiskasvatuksessa paljon vauhdissa ja vireillä	12
3.1.5 Varhaiskasvatuksen ilo kasvaa liikkuen -ohjelma.....	12
3.2. Terveyspalvelut pienten lasten perheille	14
3.2.1 Neuvolatoiminta	14
3.2.2 Seksuaaliterveys- ja äitiysneuvola.....	14
3.2.3 Lastenneuvola	15
3.2.4 Neuvolan perhetyö	16
3.2.5 Lasten kuntoutus.....	16
3.2.6 Terveyspalveluiden suunnitelmia ja visioita	16
3.3 Lapsiperheiden varhainen tuki neuvolan, varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden sosiaalityön yhteistyönä.....	16
3.4. Lapsiperheiden sosiaalityö.....	17
3.4.1 Perhetyö	19
3.4.2 Lapsiperheiden kotipalvelu.....	19
3.4.3 Nuorten avoimuuden ohjaus.....	20
3.4.4 Lapsiperheiden psykologi	20
3.4.5 Kasvatus- ja perheneuvola.....	20
4. Koululaisen arjen tukena	21
4.1. Perusopetus.....	21
4.1.1 Pedagogiset tukitoimet.....	21
4.2. Oppilas- ja opiskelijahuolto	23
4.2.1 Opiskelu- ja opiskelijahuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet	23
4.2.2 Varhaisen puuttumisen malli koulupoissaoloihin.....	26

4.2.3	Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta.....	26
4.2.4	Käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut, avustajapalvelut sekä tuki- ja erityisopetus	26
4.2.5	Aamu- ja iltapäivätoiminta	27
4.2.6	Yhteisöllinen opiskeluhoito ja opiskelijoiden varhainen tuki	27
4.3.	Toisen asteen koulutus	27
4.3.1	Lukiokoulutus	27
4.3.2	Ennalta ehkäisevä toiminta lukiossa	27
4.3.3	Opiskeluhoitoon palvelut lukiolaisille	28
4.3.4	Eriytynyt tuki lukiossa.....	28
4.3.5	Ammatillinen koulutus.....	28
4.4.	Terveyspalvelut koululaisille ja opiskelijoille	28
4.4.1	Terveyden seuranta kouluterveydenhuollossa.....	29
4.4.2	Terveyden seuranta ja sairaanhoito opiskeluterveydenhuolto	29
4.4.3	Terveyspalveluiden tulevaisuuden suunnitelmia	29
5	Lasten, nuorten ja perheiden vapaa-ajan tukena.....	30
5.1.	Taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö.....	30
5.1.1	Naantalinen opisto.....	30
5.1.2	Naantalinen musiikkiopisto	31
5.2	Lasten ja nuorten vapaa-aika, kulttuuri ja liikunta	31
5.2.1	Nuorisopalvelut.....	31
5.2.2	Kulttuuripalvelut	31
5.2.3	Liikuntapalvelut.....	32
5.2.4	Järjestö- ja seurakuntayhteistyö	35
6.	Kun huoli on jo herännyt	36
6.1.	Mielenterveyspalvelut	36
6.2.	Päihdepalvelut.....	36
6.3.	Lastensuojelu.....	36
6.3.1	Lastensuojelun tarve Naantalissa.....	37
6.3.2	Lastensuojelun palvelujärjestelmä Naantalissa	38
7	Suunnitelman käsittely.....	40

Johdanto

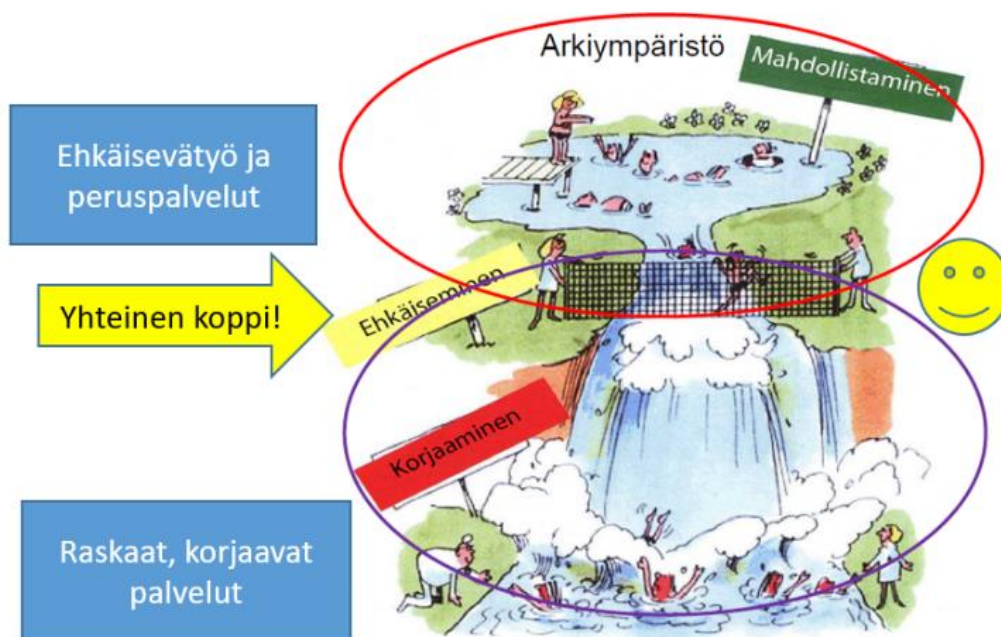
Kunta voi yhtä hyvin kuin sen asukkaat, ja tämän vuoksi päätöksiä kuntalaisten hyvinvoinnin eteen tulee tehdä niin, että ne lisäävät hyvinvointia, ehkäisevät ongelmien kehittymistä ja pitävät kunnan elinvoimaisena. -Jatkuvasti muuttuvassa kunnan toimintakentässä tulee huomioida ja kuulostella myös kuntalaisten muuttuvia tarpeita ja toiveita.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä kavenneetaan hyvinvointi- ja terveyseroja, ylläpidetään ja parannetaan hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja toimintakykyä, vahvistetaan mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä, osattomuutta, tapaturmia ja sairauksia. Tärkeää on kohtaaminen, varsinkin yksilötasolla, ihminen ihmisen kanssa. Yhteistyötä eri toimialojen ja toimijoiden välillä tuleekin tehdä laaja-alaisesti ja yksilöllisiin palvelutarpeisiin vastaten yksilöllistä kohtaamista kunnioittaen niin arjessa kuin vapaa-ajalla. Peruspalveluiden ennaltaehkäisevässä työssä on laaja vastuu eri toimijoilla. Ennaltaehkäisevällä työllä voidaan vähentää raskaiden, pitkäaikaisen ja kustannuksia lisäävien korjaavien palveluiden käyttöä.

Erilaiset kyselyt ja tutkimukset antavat meille vahvistusta siitä, miten lapset, nuoret ja lapsiperheet voivat tällä hetkellä ja millaisia ennaltaehkäiseviä ja peruspalveluja meidän tulisi ylläpitää ja tuottaa vahvistuen yhteistyömalleja ja tukeaksemme heidän hyvinvointiaan kaikilla mahdollisilla tasoilla. Näitä ovat kouluterveyskysely 2017 (4. ja 5. luokat, 8. ja 9. luokat, lukio 1. ja 2. vuoden opiskelijat), Move-tutkimus fyysisen toimintakyvyn arviointi 2018 (5. ja 8. luokat) ja THL:n lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut -tutkimus 2018 (4-vuotiaat ja heidän perheensä), joiden tuloksia on käytetty tämänkin hyvinvointisuunnitelman tukena tavoitteita määriteltäessä.

Lasten ja nuorten hyvinvointi ja sen edistäminen ovat Naantalın kaupungin keskeisempiä tavoitteita ja periaatteita.

Tähän tavoitteeseen pyritään laaja-alaisella ja moniammatillisella yhteistyöllä ja perhetyösuunnitelmalla. Toimintaa ohjaa [Lastensuojelulaki \(12 §\)](#), joka edellyttää kuntaa laatimaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesti. Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) astui uudistettuna voimaan 1.8.2014. Oppilashuolto koskee esi- ja perusopetuksen oppilaita sekä lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita. Koulutuksen järjestäjä vastaa opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoollon toteutumisesta (ks. edempänä enemmän). Oppilaitoksen sijaintikunta on puolestaan velvollinen järjestämään opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut samoin kuin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon (9 §). Lain tarkoituksena (2 §) on

1. edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
2. edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
3. turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
4. turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoolltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
5. vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Lain 12 § velvoittaa kuntaa laatimaan kuntakohtaisen oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelman ja ni-

vomaan sen osaksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot:

1. opiskeluhoollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet;
2. arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta;
3. toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea;
4. tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoollon laadunarvioinnista.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työstämistä varten koottiin monialainen sivistys-, sosiaali- ja terveystoimen työryhmä, joka kokoontui yhdessä 9.5., 14.6. ja 26.8.2019. Työryhmän kokoontumisissa työstettiin lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, vastuujat ja aikataulu. Hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelman tulee sisältää suunnittelu-kaudelta tiedot.

Tätä suunnitelmaa ovat olleet työstämässä seuraavat henkilöt:

Sosiaali- ja terveystoimen palvelut

- perhepalveluiden päällikkö Liisa Hankavuori
- vastaava perheohjaaja Satu Lehmus-Lehto
- johtava hoitaja Hannele Nikander-Tuominen

Sivistyspalvelut

- vapaa-aikatoimen päällikkö Eija Laurila
- johtava koulupsykologi Cecilia Forsman
- varhaiskasvatuksen esimies Ritva Parviainen
- johtava rehtori Vesa Malin
- Naantalilukion rehtori Eija Mäenpää
- Naantalilukion opiston rehtori Erja Launiala

- Naantalin Musiikkiopiston rehtori Sauli Huh-tala
- Museonjohtaja Anne Sjöström
- kulttuuri- ja tiedotussihteeri Anu Anttila
- soveltavan liikunnan ohjaaja ja hyvinvointi-koordinaattori Heidi Suominen

Naantalin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointi-suunnitelma vuosille 2019–2022 on **hyväksytty XXXX**.

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet 2019–2022

Naantalissa aiemmassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2014–2018 keskeisiksi tavoitteiksi asetettiin

1. Syrjäytymisen ehkäisy
2. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen
3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen

Näitä tavoitteita on nykyiseen hyvinvointisuunnitelmaan muokattu ja konkretisoitu tuoden vahvemmin moniammatillisia yhteistyömalleja esille, joiden avulla mahdollistetaan laajempi saavutettavuus ja monipuolisemmat, yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat palvelut lapsille, nuorille ja perheille.

Työryhmän yhteisellä päätöksellä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2019–2022 kolme keskeintä tavoitetta ovat

1. Varhaisen tuen mallien vahvistaminen kaikissa lapsuuden vaiheissa
2. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen
3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja hyvien toimintamallien ylläpitäminen

Tavoite 1: Varhaisen tuen mallien vahvistaminen kaikissa lapsuuden vaiheissa

Naantalissa lapsiperheiden palvelujen yhteisenä tavoitteena on, että lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeet havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen haasteiden mahdollista kasautumista ja perheiden kuormittumista. Tavoitteena on, että palvelut tarjotaan perheille ensisijaisesti heidän omissa luonnollisissa ympäristöissään kuten kotona, koulussa ja päivähoidossa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimivaa ja tiivistä yhteistyötä eri palvelujen välillä.

Lapsi perheineen on keskiössä. Lapsiperheiden palveluissa keskustelu lapsen ja vanhempien kanssa on

avointa ja läpinäkyvää. Tiedonvaihdon eri palvelujen kesken tulee olla paitsi perheelle avointa myös sujuvaa esimerkiksi lapsen siirtyessä päivähoidosta kouluun.

Naantalissa pyritään luomaan malleja, joilla tuen tarve havaitaan ajoissa ja palvelut ovat perheille saatavissa matalalla kynnyksellä. Jo toiminnassa olevia malleja ovat muun muassa lapsiperheiden sähköinen asiointikanava Pyydä apua –nappi, peruskouluissa yhteisesti sovittu varhaisen puuttumisen malli koulu- ja päivähoitajien sekä psykiatrisen sairaanhoitajan ja koulunkäytännön välillä. Neuvolan, varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden sosiaalityön yhteisenä kehittämistyönä on käynnistymässä Varhaisen tuen tiimi, jonka tavoitteena on tarjota pikkulapsiperheille perheohjausta ja kotipalvelua perheiden omissa toimintaympäristöissä.

Tavoite 2: Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen

Käytämme tässä yhteisöllisyyden käsitettä kuvaamaan jokaisen perustarvetta olla omana itsenään vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja kuulua ryhmään tai yhteisöön. Yhtä lailla tärkeää on tunne siitä, että minulla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisöni toimintaan. Itselle tärkeän yhteisön puuttuminen ja yksinäisyys muodostavat vakavan riskin syrjäytymiselle ja mielenterveyden ongelmille.

Sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluissa lapsen ja perheen osallisuus on merkittävässä asemassa. Tiivistä, moniammatillista yhteistyötä vahvistetaan, kehitetään ja lisätään koko ajan lapsen ja perheen paras edellä.

Lasten, nuorten ja perheiden osallistuminen ja osallistaminen, yhteisöllisyys ja aktiivinen vapaa-aika ovat keskeisiä osa-alueita ennalta ehkäisevässä työssä. Niin nuorisoi-, kulttuuri- ja liikuntapalveluilla sekä vapaa-ajan toimijoilla kuten opistoilla, seuroilla ja järjestöillä on tärkeä ja iso rooli lakisääteisten palveluiden ohella. Aktiivinen vapaa-aika lisää muun

muassa hyvinvointia ja ehkäisee yksinäisyyttä. Itsensä kehittäminen ja onnistuminen vahvistavat lisäksi positiivista minäkuvaa ja itsetuntoa.

Yhteisöllisyyttä edistetään tukemalla vertaissuhteita ja sosiaalisia taitoja sekä ehkäisemällä kiusaamista. Yhteisöllisyys, liittyminen ja vuorovaikutustaidot otetaan huomioon yhteistyömalleissa. Varhaiskasvatuksessa on käynnissä kiusaamisen vastaiset toimintatavat sekä perusopetuksessa toteutetaan Kiusaamisen vastaista KiVa-koulu menetelmää. Yhteisöllisyyttä kouluissa edistävät myös oppilaskuntatoiminta, luokkien omat päivät yläkouluissa, Vertti – vertaistiedottaja toiminta, nuorisovaltuustokummi- ja tukioppilastoiminta. Harrastetakuulle eli lasten ja nuorten matalan kynnyksen toimintamallilla mahdollistetaan niin taide-, kulttuuri kuin liikuntaharrasteita yhdenvertaisuuden periaatteella moniammatillisen yhteistyön kautta. VERSO-vertaissovittelu on pilotina käytössä kahdessa alakoulussa. Vertaissovittelussa pyritään oppimaan sovittelun taitoja pienissä ristiriitatilanteissa.

Tavoite 3: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja hyvien toimintamallien ylläpitäminen

Naantalissa lasten ja nuorten hyvinvointia tuetaan ja lisätään edistämällä lasten ja nuorten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Varhaisen tuen mallin kautta tarjotaan monilajisia palveluita lasten ja nuorten mielenterveyden pulmiin sivistys-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Tästä esimerkkinä erilaiset harrastekerhot, ryhmät ja toiminnot. Nuorille järjestetään etsivä liikunnanohjaaja- ja monilajiklubi toimintaa, alakouluikäisille harraste- ja liikuntakerhoja, lajiryhmiä sekä sovellettuja ja esteettömiä liikunta-, taide ja kulttuuriryhmiä.

Tunnetaitojen opetus otetaan huomioon aiempaa selkeämmin esikoulun ja alkuopetuksen opetuksessa lasten ja nuorten mielenterveyden tukemiseksi. Oppimisvalmiuksia kartoitetaan ja tuetaan sekä vahvuuksia huomioidaan. Ennaltaehkäisevää päihde-

työtä tehdään niin kouluissa kuin vapaa-aikana päihdeiden käytön vähentämiseksi ja haittojen minimoimiseksi. Tässä vahvassa roolissa on myös järjestöyhteistyö. Lasten kasvavaan ylipainoon ja ravitsemustottumuksiin reagoidaan moniammatillisessa yhteistyössä muun muassa varhaiskasvatuksen ja neuvolan sekä koulun ja kouluterveydenhuollon sekä liikunta- palveluiden välillä. Uupumisen estämiseen pyritään vaikuttamaan muun muassa koulunkäyntitaidoilla kuten motivaation lisäämisellä ja elintapaohjauksella monipuolisen ravitsemuksen, hyvän nukkumisrytmin ja mielekkäiden harrastusten löytämiseksi.

Passiivisuutta, liikkumattomuutta ja syrjäytymistä vähennetään ja omaehtoisen harrastamisen mahdollisuuksia ja yhdenvertaisuutta lisätään käynnissä olevien eri toimintamallien avulla kuten Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma varhaiskasvatuksessa, Liikkuva koulu ja Liikkuva lukio -ohjelmat ja harrastetakuu eli lasten ja nuorten matalan kynnyksen toimintamalli sisältäen myös esteettömiä, soveltavan liikunnan mahdollisuuksia.

2. Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvoinnin tila

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2014–2018 tavoitteiksi asetettiin syrjäytymisen ehkäisy, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Tavoitteiden toteutumista on kuvattu alla olevissa taulukoissa, jotka pohjautuvat nelivuotiaisiin ja heidän perheisiinsä kohdistuvaan kansalliseen Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimukseen

2018, 2017 toteutetun Kouluterveyskyselyn tuloksiin (4. ja 5. luokat, 8. ja 9. luokat, lukio 1. ja 2. vuoden opiskelijat) sekä 2018 toteutettuun Move-tutkimukseen (5. ja 8. luokat) eli fyysisen toimintakyvyn arviointiin.

Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi

- Suurin osa nelivuotiaista ja heidän perheistään voi hyvin
- Tuen tarve jää kuitenkin usein kertomatta
- Lasten tuen tarpeesta kerrotaan helpommin mutta ei esim. parisuhdeongelmista tai vanhemman masennuksesta
- Aikuisen omat voimavarat ja jaksaminen heijastuvat lapsen käyttäytymiseen
- Perheillä, joissa vanhemmat asuvat erillään, on muita useammin tuen tarvetta
- Erityistä huomiota tulisi kiinnittää varsinkin pienten poikien ja erillään asuvien vanhempien tai yhden vanhemman perheisiin
- Palveluita järjestettäessä tulisi ottaa huomioon koko perheen hyvinvointi, mahdollisimman vaivaton ja matalan kynnyksen saatavuus ja yksilöllisesti räätälöidyt tukipalvelut

Lähde: Nelivuotiaisiin ja heidän perheisiinsä kohdistuva kansallinen Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) – tutkimus 2018

Kouluikäisten lasten ja nuorten hyvinvointi

- Tyytyväisiä elämäänsä ovat 91 % alakouluikäisistä, 75 % yläkouluikäisistä, 84 % lukiolaisista
- Naantalissa lukiolaiset ovat keskimäärin tyytyväisempiä
- Hyvä keskusteluyhteys perheen sisällä on keskimääräistä parempi Naantalissa kaikkien ikäluokkien osalta
- Yläkouluikäisillä ikäkauteen liittyvät muun muassa murrosiän haasteet ja epävarmuudet voivat selittää koettua tyytymättömyyttä
- Kehitysvaihe huomioon ottaen tulosta voidaan kuitenkin pitää hyvänä
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky Naantalissa koko maahan verrattuna hyvällä tasolla, joissakin osa-alueissa jopa korkeimmalla tasolla
- Eri-ikäisillä ja varsinkin tyttöjen ja poikien välillä myös selkeitä fyysisen toimintakyvyn eroja
- Monipuoliseen harjoitteluun (liikkumistaidot, välineen käsittely, tasapainotaidot, kestävyys, voima, liikkuvuus, nopeus ja ketteryys) tulee kiinnittää huomiota ja tukea kaikissa ikäluokissa (tytöt ja pojat) niin koulu-, harraste- kuin omaehtoisessa liikunnassa, joilla on vaikutusta lapsen ja nuoren kokonaisyhyvinvointiin pidemmällä aikavälillä
- Koulunkäynnistä pitävät 83 % alakouluikäisistä, 56 % yläkouluikäisistä ja 72 % lukiolaisista
- Osallisuus koetaan tärkeäksi osaksi koulu-yhteisöä
- Kiusaamista kokee 5,4 % alakoululaisista ja 5,5 % yläkoululaisista, mikä on alle maan keskiarvon
- Yksinäiseksi itsensä tuntevat 2,1 % alakoululaisista, 7,6 % yläkoululaisista ja 4,5 % lukiolaisista
- Yksinäisyys luvut ovat pieniä, mutta yksinäisyyden kokemuksen muutos tulee esiin yläkouluikäisillä, joille vertaissuhteiden tärkeys korostuu
- Koulustressiä kokee 27 % alakoululaisista, koulu-uupumusta 15,2 % yläkoululaisista ja 9 % lukiolaisista
- Alkoholin käyttö ja humalahakuinen juominen sekä tupakointi ovat vähentyneet
- 55% hyväksyy ikäisillään juomisen vähäisessä määrin ja 28 % hyväksyy humalahakuisen juomisen ja 11% vastaajista juominen on humalahakuista kerran kuussa
- Piristäviä juomia päivittäin käyttää 9 % vastaajista, peliriippuvaisuutta on 7 %:lla vastaajista
- 42 % hyväksyy ikäisillään sähkötupakan käytön, 29 % hyväksyy tupakan käytön ja 9 % tupakoi, 27 % hyväksyy nuuskan käytön ja 7 % käyttää itse nuuskaa, kannabiksen käytön hyväksyy 14 % ja 9 % on kokeillut ainakin kerran
- 40 % yläkouluikäisistä ja 56 % lukiolaisista nuorista kokee, että Naantalista on helppo hankkia huumeita

Lähteet: Kouluterveyskysely 2017 tulokset (4. ja 5. luokat, 8. ja 9. luokat, lukio 1. ja 2. vuoden opiskelijat) sekä Move-tutkimus eli fyysisen toimintakyvyn arviointi 2018 (5. ja 8. luokat). Huomiona, että Naantalissa ei ole ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita, joten heidän tietojaan ei ole Naantalin kouluterveyskyselyn osalta.

3. Lasten ja lapsiperheiden tukena

3.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on järjestää perheille monimuotoisia, joustavia ja turvallisia palveluita lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet huomioiden. Tavoitteena on lapsen tasapainoisen kehityksen turvaaminen, oppimisvaikeuksien ehkäiseminen ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen.

Varhaiskasvatustilanne korostaa lapsen subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen. Naantalissa ei lapsen subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen ole rajoitettu. Varhaiskasvatusta voivat saada lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat, myös sitä vanhemmat lapset.

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset selvitetään ja otetaan huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Myös lapsen vanhemmille tai muille huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, vuoro-
hoito, varhaiserityiskasvatus, sekä avoin varhaiskasvatus.

Myös esiopetus kuuluu Naantalissa varhaiskasvatuksen piiriin.

Naantalissa toimii 13 päiväkotia, 14 vakituista perhepäivähoitajaa ja viisi koulun yhteydessä toimivaa esiopetust ryhmää. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluja ovat avoin päiväkotia Väentupa, kerho- ja puistotoiminta, saariston perhekerhotoiminta ja varhaiskasvatuksen perhetyö.

Ympäri vuorokautista varhaiskasvatusta järjestetään Keskustan vuoropäiväkodissa. Vuoro-
hoito on tarkoitettu perheille, jotka tarvitsevat työn tai opiskelun vuoksi varhaiskasvatusta myös kello 18–06 välisenä aikana.

Varhaiskasvatuksessa on käytössä myös palveluseteli, joka tarjoaa perheille vaihtoehdon silloin, kun perhe haluaa hankkia varhaiskasvatuspalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta. Palveluseteliä voi hyödyntää vain yksityiseen päiväkotihoidon (ei perhepäivähoitoon).

Ruotsinkielinen varhaiskasvatus toteutetaan palvelusetelillä Raisiossa.

3.1.1 Esiopetus

Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla ja tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Kunnan järjestämä lakisääteinen, maksuton esiopetus on velvoittava kaikille alle kouluikäisille lapsille vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Naantalissa järjestetään esiopetusta sekä päiväkodeissa, että koulujen yhteydessä omana ryhmänään. Velkualla esiopetus järjestetään osana alkuopetusta. Ruotsinkielinen esiopetus järjestetään alueellisena yhteistyönä. Esiopetusta on lain mukaan annettava vähintään 700 tuntia vuodessa.

Oppilashuolto esiopetuksessa järjestetään alueellisissa oppilaitoskohtaisissa oppilashuoltoryhmissä.

Esiopetuspaikoista päätetään vuosittain yhdessä perusopetuksen kanssa.

Lapsen kasvun ja hyvinvoinnin tukea toteutetaan kolmiportaisen mallin mukaan. Toimijoina varhaiseryityskasvatuksessa on tällä hetkellä kolme konsultoivaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, kaksi ryhmässä toimivaa erityisopettajaa ja kahdeksan avustajan tehtävissä toimivaa lastenhoitajaa. Myös lapsiperhepsykologit työskentelevät yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa.

3.1.2 Kotihoidon tuki, kuntalisä ja yksityisen hoidon tuki

Kotihoidon tuen kuntalisä maksetaan alle 3-vuotiaan lapsen kotona tapahtuvasta hoidosta silloin, kun perheen kaikkia alle kouluikäisiä lapsia hoitaa vanhempi.

Naantalin kaupunki tukee naantalilaisen lapsen kotihoitoa ja yksityistä hoitoa maksamalla Kelan kotihoidon tuen hoitorahan ja yksityisen hoidon tuen yhteydessä kuntalisää.

Yksityisen hoidon kuntalisää maksetaan vain yksityisessä perhepäivähoidossa olevasta lapsesta. Perheillä on käytettävissään tulosidonnainen palveluseteli silloin, kun perhe haluaa hankkia varhaiskasvatustalveluja yksityisestä päiväkodista.

3.1.3 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut: Avoin päiväkotiki, kerho-, puisto- ja lapsiparkkitoiminta

Avoimen päiväkodin toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista ennaltaehkäisevää perhetyötä. Avoin päiväkotiki on avoimen varhaiskasvatuksen maksuton toimintamuoto. Se on tarkoitettu naantalilaisille kotihoidossa olevien vauvojen ja pienten lasten perheille. Avoin päiväkotiki tarjoaa yhteisen tapaamis- ja kohtauspaikan kotona oleville perheille sekä mahdollistaa vertaistuen lapsille ja aikuisille. Tärkeimpänä tavoitteena on varhaisen vuoro vaikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen. Huoltajat voivat:

- muiden vanhempien ja henkilökunnan kanssa jakaa yhteisiä kokemuksia vanhemmuudesta,
- tukea vanhempana lapsen omaehtoista oppimista ja kehitystä ohjatuissa ryhmissä sekä vapaassa leikissä,
- saada tukea ja tietoa kasvatuskysymyksiin sekä tarvittaessa mahdollisuuden henkilökohtaiseen keskusteluun, neuvontaan ja ohjaukseen ja
- tavata tuttuja ja saada uusia ystäviä.

Avoimen päiväkodin toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista ennaltaehkäisevää perhetyötä, joka vaihtelee avoimesta toiminnasta haastavaan, vaativan tason lapsiperhetyöhön. Yksiköissä tehdään yhteistyötä muiden perheitä tukevien tahojen kanssa. Työmuotona perheiden kanssa käytetään yhteistoi- minnallista vuoro vaikutusta.

Väentuvan avoimen päiväkodin toiminta on alkanut v. 1995 ja sisältää mm. vauvaperheille 0-1v. suunnatut toiminnot: vauvoryhmät, vauvojen ja äitien pienryhmät, perhevalmennuksen 6.kerran tapaamisen ja ryhmäneuvolatoiminnan. Sisältöön kuuluvat myös avoimet päivät, joissa lisäksi Taaperorytmiikkaryhmät 1-2 -vuotiaille ja Tenavat-sisarusrhythmä 2 -vuotiaille. Perheryhmätoiminta on pienryhmä, joka koostuu koko toimintakauden kaksi kertaa viikossa. Se on kohdennettu perheille, jotka tarvitsevat enemmän tukea vanhemmuuteensa, elämän hallintaan ja vuoro vaikutukseen lastensa kanssa. Vuonna 2018

Väentuvan toimintaan osallistui 212 eri perhettä ja perheryhmätoiminnassa oli mukana 13 perhettä.

Rymättylän avoimen päiväkodin toiminta alkoi vuonna 2011. Rymättylän avoimen päiväkodin perhekerho kokoontuu kerran viikossa Rymättylän seurakuntatalolla.

Varhaiskasvatuksen avoimiin palveluihin kuuluu myös **Viskari-kerhotoiminta**, joka toimii Karvetissa Ripikatu 10. Kerho on hyvä vaihtoehto lapsille, jotka eivät tarvitse varhaiskasvatuspaikkaa, vaan jotain muuta säännöllistä toimintaa. Kerhotoiminta tarjoaa kevyemmän vaihtoehdon kokopäiväiselle varhaiskasvatukselle. Kotihoidossa olevalla yli 3-vuotiaalla lapsella on kerhossa mahdollisuus osallistua ohjattuun toimintaan lapsiryhmässä. Kerhotoiminnassa on keskeistä lasten toiminta toisten lasten kanssa ryhmässä. Toiminnalla tuetaan lasten itsetunnon kehittymistä ja itsenäistymistä. Kerhotoimintaan osallistuu vuosittain 15-30 lasta.

Yhteistyössä Naantalien seurakunnan kanssa uutena toimintana on alkanut **puistotoiminta**. Puisto on avoinna kahtena päivänä viikossa, muutaman tunnin kerrallaan. Puistossa ulkoillaan yhdessä muiden lasten kanssa. Toimintahetkissä leikitään, lauletaan ja totutellaan toimimaan ryhmässä. Puistoryhmiin voi osallistua yhteensä 24 kotihoidossa olevaa lasta.

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa aloitetaan syksyllä 2019 myös **lapsiparkkitoimintaa**. Maksuton parkki on avoinna kerran viikossa kaksi tuntia kerrallaan.

3.1.4 Varhaiskasvatuksessa paljon vauhdissa ja vireillä

- ❖ Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkouudistuksen mukaisen Perhetalo -mallin käynnistäminen moniammatillisena yhteistyönä.
- ❖ osallistuminen seudulliseen Paraskoulu-hankkeeseen, jossa tavoitteena lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja päiväkodeissa ja kouluissa annettavien tukitoimien kehittäminen

- ❖ Huoltajista koottu kokemusasiantuntijaryhmä (kokoontuu 1–2 kertaa toimintavuoden aikana) vahvistamassa huoltajien osallisuutta ja kuulemista muun muassa päätöksenteossa.
- ❖ Luo luottamusta, suojele lasta – toimintamallin pilotti Merimaskun perhetalossa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyönä
- ❖ Varhaisen tuen tiimin perustaminen poikkeallinnollisena yhteistyönä. Painopisteenä tiimin työssä on lapsiperheille suunnatut matalankynnyksen ennaltaehkäisevät palvelut.
- ❖ Monikulttuurisuustyön vahvistaminen yhteistyössä perusopetuksen kanssa
- ❖ Avoimien varhaiskasvatuksen laaja-alainen verkostoyhteistyö lapsiperheille suunnattujen palvelujen osalta muun muassa seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa
- ❖ Hyvinvointitoiminnan käynnistäminen varhaiskasvatuksessa
- ❖ Osallistuminen seudulliseen alle 3-vuotiaiden lasten Taaperopedagogiikka-hankkeeseen, jonka tavoitteena on lasten sosioemotionaalisen kehityksen ja oppimisen vaikeuksien tukeminen
- ❖ Ilo kasvaa liikkuen -toiminta ja lasten motoriikkakerhon käynnistäminen.
- ❖ Lapset puheeksi-menetelmän käyttöönotto varhaiskasvatuksen, neuvolan ja sosiaalityön yhteistyönä
- ❖ Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman -päivittäminen sekä lasten kiusaamista ehkäisevien uusien menetelmien kuten vertaissovittelemenetelmän käyttöönotto. Käynnissä Miniverso-pilotit Karvetin ja Keskustan päiväkodeissa.

3.1.5 Varhaiskasvatuksen Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma

Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma on laajan asiantuntijaverkoston ja satojen pilottipäiväkotien yhteistyöllä kehitetty valtakunnallinen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma. Maksuton valtakunnallinen ohjelma tarjoaa varhaiskasvattajille välineitä lasten liikkumisen lisäämiseen sekä oman työn kehittämiseen VASU2018 sekä varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten pohjalta. Ohjelma tarjoaa konkreet-

tisia askelmerkkejä fyysisesti aktiivisen oppimisympäristön sekä toimintakulttuurin luomiseen. Ohjelmaa toteutetaan oman yksikön lähtökohdista, pienten askelten ideologialla sekä jatkuvan kehittämisen mallia hyödyntäen.

Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma käynnistyi Naantalissa alkuvuodesta 2016, jolloin kaikki päiväkodit ja perhepäivähoito ilmoittautuvat mukaan ohjelmaan. Ilo kasvaa liikkuen -ohjelmalle perustettiin liikuntafoorumi, joka koostuu päiväkotien ja perhepäivähoitajien edustajista sekä liikuntapalveluiden edustajasta. Liikuntafoorumi koordinoi valtakunnallisen ohjelman käytäntöön tuonnin Naantalissa.

Ilo kasvaa liikkuen -liikunta elämäntavaksi aktiivisilla arjella! Toiminnan keskiössä on lapsi ja lapsella luotava malli saada hänelle liikunnallinen elämäntapa. Sitä edistää Ilo kasvaa liikkuen ohjelma usean eri vaikuttamismahdollisuuden kautta.

Alla esitetty kuva Motoriikkakerhomallista on hanke, joka on Ilo kasvaa liikkuen ohjelman sisällä. Motoriikkakerhot käynnistyivät hankkeena Naantalissa 2019.

Motoriikkakerhojen päätavoitteena on lisätä naantalilaisten pienten lasten fyysistä aktiivisuutta, aktivoita vähän liikkuvia lapsia, tukea liikkumisen perusosaamista ja vahvistaa yksittäisen lapsen motoristen taitojen kehittämistä. Lisäksi hankkeessa vahvistetaan Naantalinnon kaupungin ja paikallisten nuorisoliikuntaseurojen yhteistyötä sekä tarjotaan naantalilaisille nuorille harrastetakuun mukaisia harrastusmahdollisuuksia ohjaustoiminnan muodossa.

Motoriikkakerho toimintamalli pähkinänkuoressa: Päiväkotien iltapäivään (kello 15.00–17.00) perustetaan lasten liikunnallisia kerhoja. Kerhoja ohjaavat harrastustoimintanaan tehtävään koulutetut naantalilaiset nuoret (ikäryhmä 15–20-vuotiaat). Motoriikkakerhohankkeessa mahdollistetaan naantalilaisien pienten lasten (ikäryhmä 4–6-vuotiaat) fyysistä aktiivisuutta ja motoristen taitojen kehittymistä.

▲ Kuva 1: Motoriikkakerhomalli

3.2. Terveyspalvelut pienten lasten perheille

3.2.1 Neuvolatoiminta

Neuvolapalvelut ovat keskeisiä perusterveydenhuollon ehkäisevää ja terveyttä edistävää toimintaa. Palvelut ovat perheille vapaaehtoisia ja maksuttomia.

Neuvolatoimintaa tuotetaan lakiin ja asetuksiin perustuen, mm. terveydenhuoltolaki (1326/2010) ja asetus (338/2011) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Tavoitteena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia. Toiminnan tavoitteena on terveyden edistäminen, myös mielenterveyden edistäminen, varhainen tuki ja syrjäytymisen ehkäisy.

3.2.2 Seksuaaliterveys- ja äitiysneuvola

Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin. **Seksuaaliterveysneuvola** auttaa ja neuvoo seksuaaliterveyteen ja ehkäisyyn liittyvissä asioissa sekä raskauden suunnitteluun liittyvissä kysymyksissä. Seksuaaliterveysneuvola on Naantalin terveyskeskuksen pääterveysasemalla ja vastaanottoa pitää terveydenhoitaja ja lääkäri.

Äitiysneuvolan tavoitteena on edistää tulevien vanhempien sekä sikiön ja vastasyntyneen lapsen terveyttä ja hyvinvointia. Neuvola auttaa vanhempia valmistautumaan vanhemmuuteen ja lapsen tuomiin muutoksiin perheessä sekä edistää terveellisiä elintapoja. Neuvolasta annettava tuki suunnataan koko perheelle, huomiota kiinnitetään myös parisuhteeseen ja vanhemmuuteen. Äitiysneuvolan tehtävänä on edellisten lisäksi synnytykseen valmentaminen, raskausajan pulmien tunnistaminen ja tarvittaessa jatkohoidon järjestäminen.

Ensimmäistä lastaan odottaville perheille tarjotaan perhevalmennusta. **Perhevalmennuksen** tavoitteena on valmentaa perhettä synnytykseen, imetykseen, lapsen hoitoon ja kasvatukseen sekä vanhemmuuteen. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa vanhempien tietoja ja taitoja lapsen hoidosta, vanhemmuudesta, terveydestä ja terveystottumuksista. Valmennuksessa mukana ovat äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajat, fysioterapeutit sekä yhteistyötahojen edustajat (mm. varhaiskasvatus ja seurakunta) Odottavat vanhemmat kutsutaan perhevalmennukseen ennen ja jälkeen synnytyksen, yhteensä kahdeksan kertaa. Perhevalmennus on moniammatillista, vertaistukea ja itseohjautuvuutta korostavaa pienryhmätoimintaa. Perhevalmennuksessa on vertaisisä mukana kahdella tapaamisella vetämässä isäryhmää.

Määräaikaisia terveystarkastuksia järjestetään äitiysneuvolassa raskausaikana ensisynnyttäjälle vähintään yhdeksän ja uudelleensynnyttäjälle vähintään kahdeksan kertaa. Normaalisti äiti käy sujuvan raskauden aikana neuvolassa terveydenhoitajan ja/tai lääkärin vastaanotolla yhteensä 10 -11 kertaa. Näihin raskausaikaisiin käynteihin sisältyy yksi laaja terveystarkastus kaikille perheille ja kaksi lääkärin tarkastusta.

Ensisynnyttäjälle tai perheelle, jossa edellisen lapsen syntymästä on kulunut alle kaksi vuotta, tarjotaan neuvolan perheohjaajan kotikäyntiä (raskausviikoilla 30–32), jonka tavoitteena on tukea tulevaa vauva-arkaa ja vanhemmuutta sekä esitellä lapsiperhepalveluja. Toinen kotikäynti tarjotaan ensisynnyttäjille ja uudelleensynnyttäjille tarvittaessa synnytyksen jälkeen (1–7 vrk kotiutumisesta). Synnytyksen jälkitarkastuksen tekee lääkäri.

Määräaikaisten käyntien lisäksi raskaana olevalle naiselle ja perheelle sekä synnyttäneelle järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan lisäkäyntejä äitiysneuvolaan.

Äitiysneuvolat toimivat Naantalin, Merimaskun ja Rymättylän terveysasemilla ajanvarauksella. Neuvolalääkäreinä toimivat kolme (3) terveyskeskuslääkärinä sekä yksi kokoaikainen ja kaksi osa-aikaista terveydenhoitajaa.

3.2.3 Lastenneuvola

Lastenneuvola tulee mukaan perheiden elämään jo perhevalmennuksen yhteydessä. Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaivata perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatus- ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Neuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukainen tuki ja apu. Lapsi saa neuvolassa rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.

Määräaikaistarkastuksia tehdään alle kahden vuoden ikäisille 11 ja sen jälkeen vuosittain, tarkastusten sisältö on THL:n suositusten mukaisia. Tarvittaessa terveystarkastuksia ja -seurantoja tehdään useammin. Alle kouluikäisten lasten terveystarkastuksista kolme on laajaa terveystarkastusta (4kk, 18 kk ja 4v), jossa arvioidaan lapsen kehityksen, terveydentilan ja hyvinvoinnin lisäksi koko perheen hyvinvointia ja vanhempien tuen tarpeita. Tarkastukseen kutsutaan aina molemmat vanhemmat. Laajaan terveystarkastukseen osallistuvat sekä lääkäri että terveydenhoitaja.

4-vuotiaiden tarkastuksessa on lisäksi arviointia yhteistyössä päivähoiton kanssa, jotta perhettä voidaan tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mm. vuorovaikutuksessa ja lapsen suhtautumisesta toisiin lapsiin ryhmätilanteissa. Neuvola tekee tiivistä yhteistyötä VSSHP:n avopediatrin, terveyskeskuspsykologin, puheterapeuttien, fysioterapeuttien, toimintaterapeuttien, päivähoiton ja sosiaalitoimen kanssa.

Lastenneuvolat toimivat ajanvarauksella Naantalissa, Merimaskun ja Rymättylän terveysasemilla. Neuvoloita hoitaa viisi (5) terveyskeskuslääkäriä ja viisi (5) terveydenhoitajaa, joista kokoaikaisena toimii kaksi terveydenhoitajaa. Konsultoivana yhteistyökumppanina, erityisesti moniammatillista tukea tarvitsevien lasten ja nuorten asioissa ja sairauksissa, on kahtena päivänä viikossa VSSHP:n lastenlääkäri.

3.2.4 Neuvolan perhetyö

Neuvolatyötä on tukemassa neuvolan perhetyö, jossa työskentelee yksi terveydenhoitaja/perheohjaaja. Neuvolan perhetyö on neuvolatyötä täydentävää palvelua. Ohjaavana periaatteena ovat asiakasperheen osallisuus ja osallistaminen, asiakaslähtöisyys, varhainen tuki ja lapsen etu. Varhaisen tuen tarkoituksena on varmistaa, että perhe saa tukea oikea-aikaisesti osana peruspalveluita ja tukee vanhempien arjessa jaksamista. Neuvolan perhetyö on maksutonta ja pääsääntöisesti lyhytkestoista. Neuvolan perhetyötä on mahdollista saada, kun perheessä on alle kouluikäinen lapsi ja tarvitaan ohjausta ja tukea lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, oma vanhemmuus tai arjessa jaksaminen mietittävää, perheen tukiverkosto on vähäinen ja/tai pari- tai perhesuhteissa on pulmia.

3.2.5 Lasten kuntoutus

Naantalissa toimii kuukausittain kokoontuva lasten kuntoutustyöryhmä, jossa suunnitellaan moniammatillista kuntoutusta tarvitsevien 0–16 vuotiaiden lasten kuntoutusprosessien pääpiirteet. Kuntoutustyöryhmään kuuluvat vakinaisina jäseninä neuvola-alueen lääkäri ja terveydenhoitaja, avopediatri, terveyskeskuspsykologi, fysioterapeutti, puheterapeutti ja toimintaterapeutti sekä tarvittaessa koululääkäri, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi, sosiaalityöntekijä ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Lasten kuntoutus (puheterapia, fysioterapia, toimintaterapia) järjestään mahdollisuuksien mukaan lähipalveluna terveyskeskuksessa. Tarvittaessa palvelut hankitaan ostopalveluina.

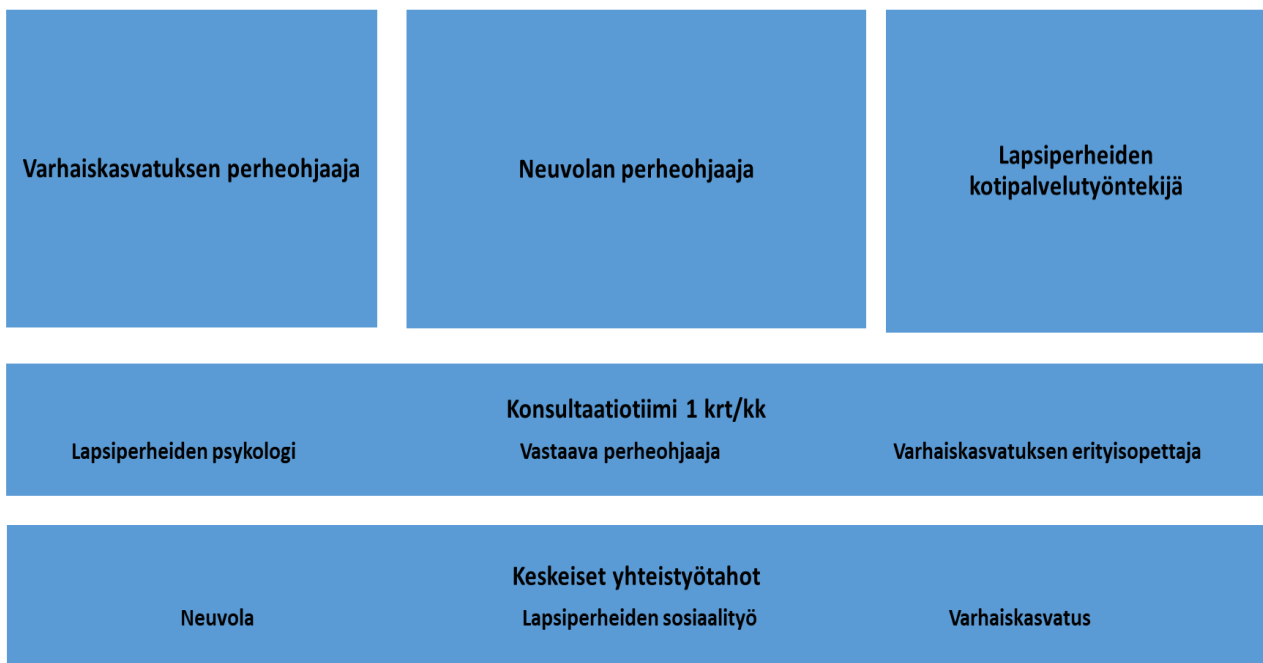
3.2.6 Terveyspalveluiden suunnitelmia ja visioita

- Varhaisen tuen tiimin perustaminen poikkihallinnollisena yhteistyönä. Painopisteenä tiimin työssä on lapsiperheille suunnatut matalankynnyksen ennaltaehkäisevät palvelut.
- Sähköisten palveluiden laajentaminen, esim. ajanvaraukset neuvolan ajanvarauksiin sekä sähköiseen äitiysneuvolakorttiin.
- Asiakas- ja perhelähtöisyyden huomiointi entistä enemmän ottamalla mukaan perheiden näkökulmia toiminnan suunnitteluun.
- Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönotto varhaiskasvatuksen, neuvolan ja sosiaalityön yhteistyönä
- Luo luottamusta, suojele lasta -toimintamallin pilotissa mukana olo Merimaskun perhetalossa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyönä.

3.3 Lapsiperheiden varhainen tuki neuvolan, varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden sosiaalityön yhteistyönä

Naantalissa lapsiperhepalvelujen yhteisenä tavoitteena on tarjota perheille heidän tarpeitaan vastaavia palveluja matalalla kynnyksellä ja varhaisessa vaiheessa. Kevään 2019 aikana neuvolan, varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden sosiaalityön yhteistyönä on kehitetty varhaisen tuen tiimiä, joka muodostuu varhaiskasvatuksen perheohjaajasta, neuvolan perheohjaajasta ja lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijästä. Varhaisen tuen tiimin osaamista tuetaan säännöllisin mm. lapsiperhepsykologien ja varhaiskasvatuksen konsultaatioin. Tavoitteena on, että tiimin työskentely käynnistyy täysipainoisena syyskuussa 2019.

▼ **Kaavio 1:** Suunnitelma Varhaisen tuen tiimin rakenteesta.

Tavoitteena on, että varhaisen tuen tiimi on läsnä ja portaattomasti saatavilla perheen arjenympäristöissä, kuten varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa. Tiimin ammattitaitoiset työntekijät neuvovat ja ohjaavat perheitä ensisijaisesti kotikäynteinä mutta tilanteen mukaan myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen yhteydessä. Kotipalvelutyöntekijä tukee vanhempien jaksamista myös lyhytaikaisen lastenhoidon tai esimerkiksi ruuanlaiton muodossa. Varhaisen tuen tiimin työntekijät ovat tarvittaessa myös esimerkiksi neuvolan ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden konsultoitavissa.

Pitkän aikavälin tavoitteena on ehkäistä perheiden ongelmien vaikeutumista, syrjäytymistä ja tarvetta erityispalveluihin, kuten lastensuojeluun ja psykiatriaan.

3.4. Lapsiperheiden sosiaalityö

1.4.2015 voimaan tulleen uuden sosiaalihuoltolain tarkoituksena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää sitä kautta korjaavien toimenpiteiden kuten lastensuojelun tarvetta. Lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta.

Sosiaalihuollon toimin vaikutetaan ennen kaikkea väestön sosiaaliseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen sekä toimintakykyyn ja osallisuuteen. Lakimuutoksen seurauksena useat niistä palveluista, jotka aiemmin edellyttivät lastensuojelun asiakkuutta, ovat tarjolla perheille myös sosiaalihuoltolain mukaisena lapsiperheiden sosiaalityön palveluna.

Naantalissa lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalityön moniammatilliseen tiimiin kuuluu perhepalvelujen päällikkö, vastaava sosiaalityöntekijä, vastaava perheohjaaja, lastenvalvoja, 4 sosiaalityöntekijää, 3 sosiaaliohjaajaa, 2 perheohjaajaa, 2 perhetyöntekijää, 2 nuorten avohuollon ohjaajaa, 2 psykologia, lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijä ja toimistos sihteeri. Naantalilaislapsiperheiden sosiaalityö tekee tiivistä yhteistyötä muiden lapsiperheiden palvelujen, kuten neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa. Yhteistyö palvelujen välillä on viime vuosina merkittävästi tiivistynyt Varsinais-Suomen lapsi- ja perhepoliittisen –ohjelman (LAPE) mukaisen kehittämisen tuloksena. Aktiivinen eri hallinnonalojen yhteinen kehittäminen jatkuu ja tiivistyy Naantalissa edelleen.

Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuus alkaa yhteydenotosta, jonka voi tehdä vanhempi, lapsi itse tai

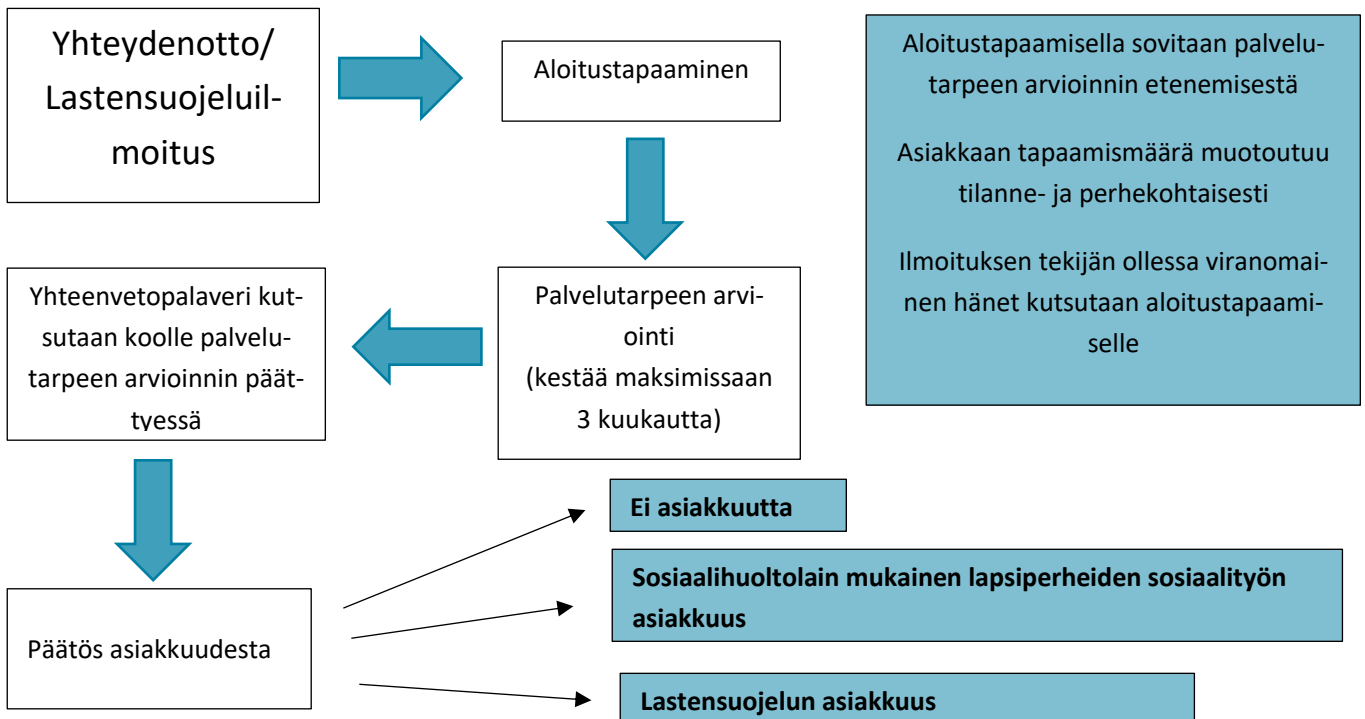

yhteistyössä perheen kanssa esimerkiksi varhaiskasvatus tai koulu. Vuonna 2018 Naantalissa kirjattiin yhteensä 129 yhteydenottoa, mikä on enemmän kuin minään aiempana vuotena. Yhteydenottoja tekivät eniten vanhemmat ja terveydenhuolto. Yhteydenottojen määrän kasvu kertoo paitsi lisääntyneestä yhteistyöstä peruspalvelujen kanssa myös siitä, että perheiden avun ja tuen hakemisen kynnyks on madaltunut. Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuus voi alkaa myös lastensuojeluilmoituksesta tilanteessa, jossa sosiaalihuoltolain mukaisten tukitoimien todetaan arvioinnin aikana vastaavan perheen tuentarpeeseen.

Naantalissa palvelutarpeen arvioinnit toteutetaan palvelutarpeen arviointi -tiimissä. Palvelutarpeen arviointi -tiimi tekee tiivistä yhteistyötä peruspalvelujen kanssa. Yhteydenotto tai lastensuojeluilmoitus käynnistää palvelutarpeen arvioinnin, jonka aikana

sosiaalityön ammattilaiset kartoittavat ja suunnittelevat yhdessä perheen kanssa perheen tarvitsemia tukitoimia. Perheitä pyritään tukemaan mahdollisimman kattavasti jo palvelutarpeen arviointivaiheessa ja usein perhe saa tarvitsemansa tuen ja palveluohjauksen jo arvioinnin aikana. Jos sosiaalityön palveluille ilmenee arvioinnin aikana tarvetta, lapsen lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuus jatkuu. Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuus perustuu aina perheen ja sosiaalityön yhteistyöhön ja yhteiseen näkemykseen tuentarpeesta. Jos palvelutarpeen arvioinnin aikana ilmenee lastensuojelun tarvetta, lapselle aloitetaan lastensuojelun asiakkuus. Vuonna 2018 Naantalissa tehtiin yhteensä 197 palvelutarpeen arviointia, joiden seurauksena 76 lapsen sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus jatkui ja 16 aloitettiin lastensuojelun asiakkuus. Arvioinnin perusteella 109 lapsen kohdalla asiakkuutta ei jatkettu.

▼ **Kaavio 2:** Palvelutarpeen arvioinnin prosessi.

Palvelutarpeen arvioinnin jälkeen lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuus jatkuu tarvittaessa perheen osoitteen mukaisessa aluetiimissä. Aluetiimejä on neljä ja tiimi muodostuu sosiaalityöntekijästä ja sosiaalihojajasta. Lapsiperheiden sosiaalityön palveluja ovat muun muassa perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, nuorten avohuollon ohjaus, lapsiperheiden psykologi, tukiperhe, tukihenkilö ja taloudellinen tuki harrastukseen tai virkistykseen.

3.4.1 Perhetyö

Naantalissa perhetyön koordinoinnista vastaa vastaava perheohjaaja ja perhetyötä toteuttaa kaksi perhetyöntekijää ja kaksi perheohjaajaa. Perhetyö on pääasiassa perheen kotona tehtävää työtä, joka voi olla keskusteluapua, ohjausta ja tukea erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyö voi olla vanhemmuuden tukemista kasvatustehtävässä tai lapsen hyvinvointia tukevaa toimintaa. Perhetyössä olennaista on lähelle asiakasta viety ja perheen omia voimavaroja tukeva työskentely. Perhetyön suunnitelma ja tavoitteet laaditaan aina yhdessä perheen kanssa. Perhetyön tavoitteena on muutoksen aikaansaaminen. Palvelun keskeisinä periaatteina ovat asiakasperheen asiakaslähtöisyys, osallisuus ja osallistaminen ja erityisesti lapsen etu.

Viime vuosina perhetyötä on kehitetty muun muassa laatimalla oma prosessi vauvaperhetyölle ja niin sanotulle ennakolliselle vauvaperhetyölle, joka alkaa jo raskauden aikana. Lähitulevaisuudessa per-

hetyötä on tarkoitus kehittää aiempaakin tiiviimässä yhteistyössä neuvolan ja varhaiskasvatuksen kanssa.

3.4.2 Lapsiperheiden kotipalvelu

Naantalissa lapsiperheiden kotipalvelun koordinoinnista vastaa vastaava perheohjaaja ja sitä toteuttaa yksi lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijä. Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista.

Lapsiperheiden kotipalvelua voi saada, kun perheessä on akuutti, tilapäinen tuen tarve tai toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Toimintakykyä alentavia syitä ovat sairaus, vamma tai muu vastaavaanlainen syy kuten uupumus. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi vanhempien erottamista tai perheenjäsenen kuolemaa. Elämäntilanne voi aiheuttaa tuen tarvetta myös muun omaisen tai läheisen vaikean sairauden tai poismenon takia. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on kaksoset tai vammaisen lapsi.

Hoitoa ei voi jatkuvasti järjestää kotipalvelun vaaraan, vaan kotipalvelu auttaa, kunnes perhe saa järjestettyä pysyvemmän hoitomuodon.

3.4.3 Nuorten avohuollon ohjaus

Nuorten avohuollonohjaus on osa perhetyötä. Naantalissa on kaksi nuorten avohuollon ohjaajaa. Koordinoinnista vastaa vastaava perheohjaaja. Palvelu on suunnattu alle 18 -vuotiaille nuorille sekä lastensuojelun jälkihuollossa oleville alle 25 -vuotiaille. Nuorten avohuollon ohjauksen tavoitteena on syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja keskeistä työskentelyssä on nuoren myönteisen kasvun, kehityksen ja toimintakyvyn tukeminen. Tavoitteena on tarjota nuorelle mahdollisuus keskusteluun, yksilölliseen tukeen sekä ohjaukseen elämänhallinnan eri osa-alueilla.

Tuen tarve voi nuorella liittyä esimerkiksi koulunkäyntiin, vapaa-aikaan, murrosikään, päihteisiin liittyviin asioihin, perhetilanteisiin tai itsenäistymiseen. Työskentelyssä hyödynnetään myös toiminnallisuutta sekä erilaisia menetelmiä keskustelujen lisäksi. Nuorten avohuollon ohjaajilla on tietoa erilaisista nuorten palveluista ja he tekevät verkostoyhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Tapaamiset järjestetään toimistolla, kotikäynnillä, koulussa tai arjen eri toimintaympäristöissä.

3.4.4 Lapsiperheiden psykologi

Naantalissa toimii kaksi lapsiperhepsykologia. Lapsiperhepsykologiin voi olla yhteydessä alle kouluikäisen lapsen tai perheen hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Huolta voi olla esimerkiksi lapsen kehityksestä tai käyttäytymisestä, vanhemman jaksamisesta, parisuhteesta, perheen vuorovaikutuksesta tai perheen hyvinvoinnista kriisin keskellä, esimerkiksi erotilanteessa tai sen jälkeen, tai

perheenjäsenen sairastumiseen tai menetyksiin liittyen. Asiakas voi olla yhteydessä lapsiperhepsykologiin itse, tai sopia yhteydenotosta neuvolan, varhaiskasvatuksen tai lapsiperheiden sosiaalityön työntekijöiden kanssa.

Lapsiperhepsykologit työskentelevät myös yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden sosiaalityön kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsiperhepsykologit voivat osallistua sovitusti lapsia koskeviin verkostotapaamisiin ja sopia jatkotyöskentelystä perheiden kanssa. Lapsiperheiden sosiaalityössä lapsiperhepsykologit ovat mukana sovitusti erilaisissa tapaamisissa ja selvityksissä tuoden psykologin näkökulmaa ja arviota lapsiperheiden sosiaalityöhön. Lapsiperheiden sosiaalityössä lapsiperhepsykologit työskentelevät kaikenikäisten lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä kanssa.

Lapsiperhepsykologit ovat myös mukana kehittämistyössä, vierailevat ryhmissä, kerhoissa ja vanhempainilloissa, ja toimivat ohjaajina Ihmeelliset vuodet -ryhmässä ja MUTU-ryhmässä.

3.4.5 Kasvatus- ja perheneuvola

Perheneuvolapalvelut ovat naantalilaisille tarjolla Raison kasvatus- ja perheneuvolassa. Perheneuvolaan kuntalainen voi olla yhteydessä esimerkiksi, jos on huolissaan lapsensa kehityksestä tai käyttäytymisestä tai kokee tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen tai parisuhteeseen. Perheasioiden sovittelua on tarjolla lapsiperheille sekä Naantalin omana palveluna, että Raison kasvatus- ja perheneuvolassa.

4. Koululaisen arjen tukena

4.1. Perusopetus

Naantalissa toimii kymmenen peruskoulua, josta kaksi, Maijamäki ja Suopelto, ovat yläkouluja. Karvetin, Kultarannan, Kuparivuoren, Lietsalan, Merimas-kun, Rymättylän ja Taimon kouluissa on opetusta vuosiluokille 1-6. Velkuan yhtenäiskoulussa luokkia on esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan. Jokai- sessa koulussa on käytössä erityisopettajan palve- luja. Kaupungissa noudatetaan ensisijaisesti lähikou- luperiaatetta, mutta enemmän tukea tarjoavissa kouluissa, kuten Kuparivuoressa ja Karvetissa, on op- pilaita myös kauempaa.

4.1.1 Pedagogiset tukitoimet

Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kolmiportai- nen tuki tarkoittaa **yleistä, tehostettua ja erityistä tukea**. Tuen tarve tulee havaita mahdollisimman var-

hain. Tuen tarpeeseen vastataan ensisijaisesti jokai- selle oppilaalle suunnatun yleisen tuen avulla. Tuki- muotojen sisältöä ja koulun eri toimijoiden vastuita on kuvattu tarkemmin julkaisussa *Oppimisen, kou- lunkäynnin tuen ja oppilashuollon käsikirja esi- ja pe- rusopetuksessa*.

Esiopetuksen osalta oppilaan ohjauksella tarkoite- taan lapsen yksilöllistä ohjausta. Esiopetuksen tuki- muotoja ovat myös pienryhmätoiminta ja erilaiset oppimisympäristöjärjestelyt. Sekä esi- että perus- opetuksessa tukimuodot ovat pääosin samoja siirryt- täessä yleisestä tuesta tehostettuun ja tehostetusta tuesta erityiseen tukeen. Tukimuotojen **ensisijai- suus, laatu ja määrä** muuttuvat siirryttäessä tuki- muodosta toiseen. On huomioitavaa, että siirtymiset tuen muodosta toiseen ovat mahdollisia molempiin suuntiin.

Yleinen tuki on jokaisen oppilaan oikeus, ja päävas- tuu tuen antamisesta on luokanopettajalla ja oman oppiaineensa osalta aineenopettajalla. Yleinen tuki

▼ **Kuvio 1:** Kolmiportaisen tuen järjestämistavat. Lihavoidut tukimuodot ovat ko. tuen portaan keskeisiä tukimuotoja, esimerkiksi yleisessä tuessa eriyttäminen.

sisältää kaikille oppilaille suunnatut oppimisen tukimuodot, joita ovat eriyttäminen, joustavat ryhmitteilyt, tukiopetus, samanaikaisopetus ja osa-aikainen erityisopetus. Oppilaalle voidaan laatia opetussuunnitelmaan perustuva oppimissuunnitelma. Jo yleisessä tuessa oppilaalle tarjotaan tulkkipalveluja ja apuvälineitä. Tukitoimet järjestetään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Mikäli yleinen, kaikille oppilaille suunnattu oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei ole riittävä, otetaan käyttöön tehostettu tuki. Oppilaan tarve määrittelee tukijakson pituuden, joka voi olla esimerkiksi yhden kuukauden mittainen tai puoli vuotta.

Tehostettu tuki tarkoittaa, että tukitoimia lisätään määrällisesti ja laadullisesti ja niitä toteutetaan tavoitteellisesti, suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle samanaikaisesti annettavia useitakin tukimuotoja ja tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Ennen tehostetun tuen aloittamista ja järjestämistä laaditaan oppilaan opiskelun **pedagoginen arvio**, jonka pohjalta rakennetaan oppimissuunnitelma. Pedagoginen arvio tehdään oppimissuunnitelmalomakkeen pohjaksi.

Pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena,
- oppilaan saama yleinen tuki (mm. tukiopetus ja arvio sen vaikutuksista),

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet ja
- arvio siitä millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä ja oppilashuollollisilla ratkaisuilla oppilasta voidaan tukea.

Pedagogisen arvion laatii alakoulussa luokanopettaja ja yläkoulussa aineenopettaja oman oppiaineensa osalta yhteistyössä muiden opettajien, erityisopettajan tai opinto-ohjaajan kanssa. Tuen tarpeita selvittäessä ja tukitoimia suunniteltaessa opettaja on yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa ja huoltajaa kuullaan valmisteltaessa tehostettua tukea.

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä, opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen pedagoginen asiakirja, jota voidaan käyttää yleisen tuen aikana ja jota tulee käyttää tehostetun tuen aikana. Oppimissuunnitelman sisältö on määritelty opetussuunnitelman perusteissa. Oppimissuunnitelmassa kuvataan millaisilla opetusjärjestelyillä ja tuen muodoilla opetussuunnitelman tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Siihen kirjataan myös eri toimijoiden vastuut tuen antamisessa. Oppimissuunnitelma on laadittava

- tehostetun tuen piirissä olevalle oppilaalle,
- vuosiluokkiin sitomattoman opinto-ohjelman mukaisesti opiskelevälle oppilaalle (vaatii hallintopäätöksen),
- erityisin opetusjärjestelyin opiskelevälle oppilaalle ja
- joustavan perusopetuksen oppilaalle.

Eriytynen tuki otetaan käyttöön, mikäli tehostetun tuen tukimuodot eivät ole riittäviä. Eriytystä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla

tukitoimilla. Erityisen tuen piiriin kuuluvat myös oppilaat, jotka tarvitsevat sosiaalista tai psyykkistä tukea. Erityinen tuki edellyttää sivistystoimenjohtajan hallinnollista päätöstä. Päätöksen perusteena on oppilasta opettavien opettajien laatima **pedagoginen selvitys** asiantuntijalausuntoineen. Erityisen tuen piiriin siirtymisestä neuvotellaan huoltajan kanssa. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, mahdolliset yksilölliset oppimäärät ja tarvittaessa oppilaan opetuksen muu poikkeava järjestäminen. Erityisen tuen päätös on määräaikainen ja se on tarkistettava ja tuen tarve arvioitava uudelleen vähintään toisen vuosiluokan jälkeen ja kuudennen luokan aikana ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Erityisen tuen piirissä oleva oppilas voi opiskella tarvitsemansa tuen määrästä riippuen yleisopetuksen tai osa-aikaisen erityisopetuksen ryhmässä, erityisopetuksen pienryhmässä tai kokonaan erityisopetuksen opetusryhmässä.

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle tulee laatia **henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma** (HOJKS), mikä pohjautuu pedagogiseen selvitykseen. Laatumiseen osallistuvat moniammatillisessa yhteistyössä oppilaan opettajat, oppilashuollon asiantuntijat, oppilas ja oppilaan huoltajat. Erityisen tuen tukitoimien onnistumista arvioidaan ja seurataan HOJKSissa vähintään kerran lukuvuodessa. Mikäli tarvetta erityiseen tukeen ei enää ole, tehdään uusi päätös erityisen tuen lopettamisesta. Päätöksen tekee sivistystoimenjohtaja uuden pedagogisen selvityksen perusteella.

4.2. Oppilas- ja opiskelijahuolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) astui uudistettuna voimaan 1.8.2014. Oppilashuolto koskee esi- ja perusopetuksen oppilaita sekä lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita. Koulutuksen järjestäjä vastaa opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon toteutumisesta. Oppilaitoksen sijaintikunta on puolestaan velvollinen järjestämään opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut samoin kuin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon (9 §). Lain tarkoituksena (2 §) on

1. edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
2. edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
3. turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
4. turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
5. vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Lain 12 § velvoittaa kuntaa laatimaan kuntakohtaisen oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelman ja nimittää sen osaksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot

1. opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet;
2. arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta;
3. toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea;
4. tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhuollon laadunarvioinnista.

4.2.1 Opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet

Opiskeluhuolto tarkoittaa (3 §) opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuolto jaetaan ennaltaehkäisevään, koko oppilaitosyhteisöä tukevaan yhteisölliseen toimintaan sekä yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Yksilökohtainen opiskeluhuolto (5 §) koostuu opiskeluhuollon palveluista,

joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä monialaisesta yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta.

Tärkeä osa opiskeluhoolltoa on opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoollto (6 §), jonka tavoitteena on

- tukea yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia,
- edistää terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä,
- tukea lasten ja nuorten mielenterveyttä,
- ehkäistä syrjäytymistä,
- tukea oppimista sekä tunnistaa, lieventää ja ehkäistä mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia sekä
- edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia.

Esi- ja perusopetuksessa oppimisen tukikeinot koostuvat erityisesti kolmiportaisesta tuesta erilaisine keinovalikoimineen. Nämä on kuvattu edellä kohdassa 4.1.1 Pedagogiset tukitoimet. Opiskeluhoollon tavoitteet kohdentuvat ensisijai-

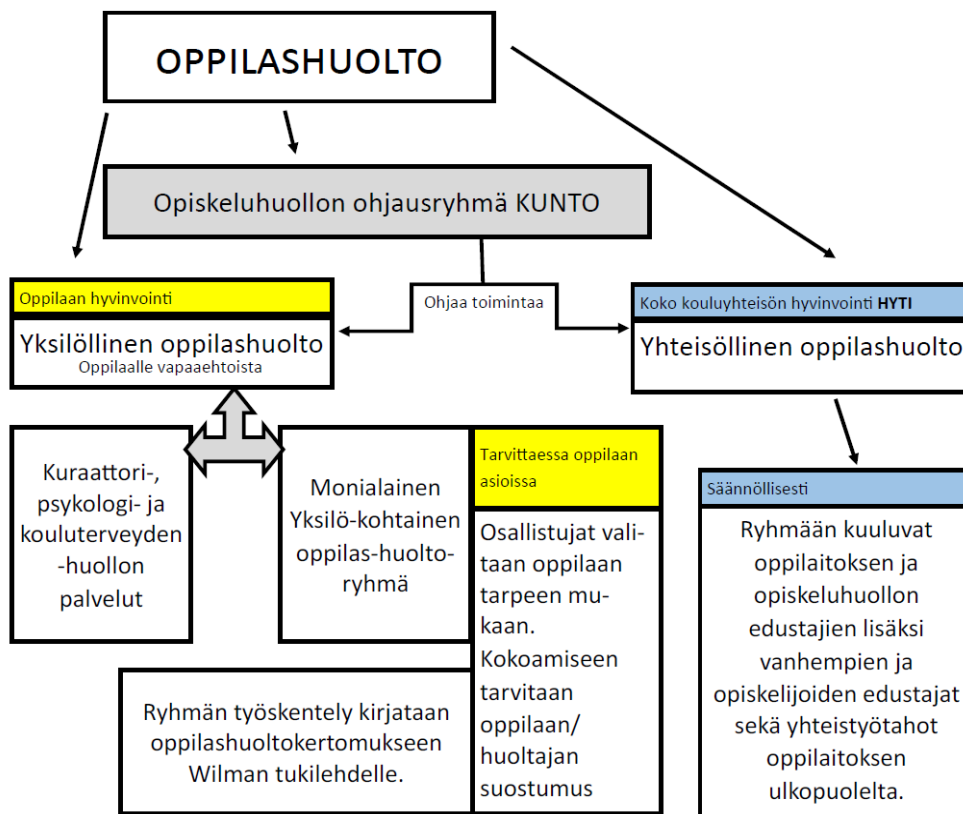
sesti ennaltaehkäisevin toimin koko oppilaitosyhteisön hyvinvointiin, yhteisöllisyyden edistämiseen sekä turvalliseen ja terveelliseen oppimisympäristöön.

Oppilashuollon toteuttamisen keskeiset periaatteet Naantalissa ovat

- monialaisuus ja yhteistoiminnallisuus yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamisessa sekä oppilashuoltoryhmien kokoonpanoissa (koskee sekä kunnan ohjausryhmää, että alueellisia ja koulukohtaisia oppilashuoltoryhmiä)
- jatkumon muodostaminen esikoulusta 2. asteelle
- palveluiden muovautuvuus ja uusiutuminen asiakkaiden tarpeiden mukaisiksi
- huomion kiinnittäminen opintopolkujen nivelvaiheisiin
- lasten ja nuorten sekä huoltajien osallistaminen

Opiskeluhoolltoa toteutetaan opetustoimen, nuorisotoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monia-

▼ **Kaavio 2:** Oppilashuolto Naantalissa

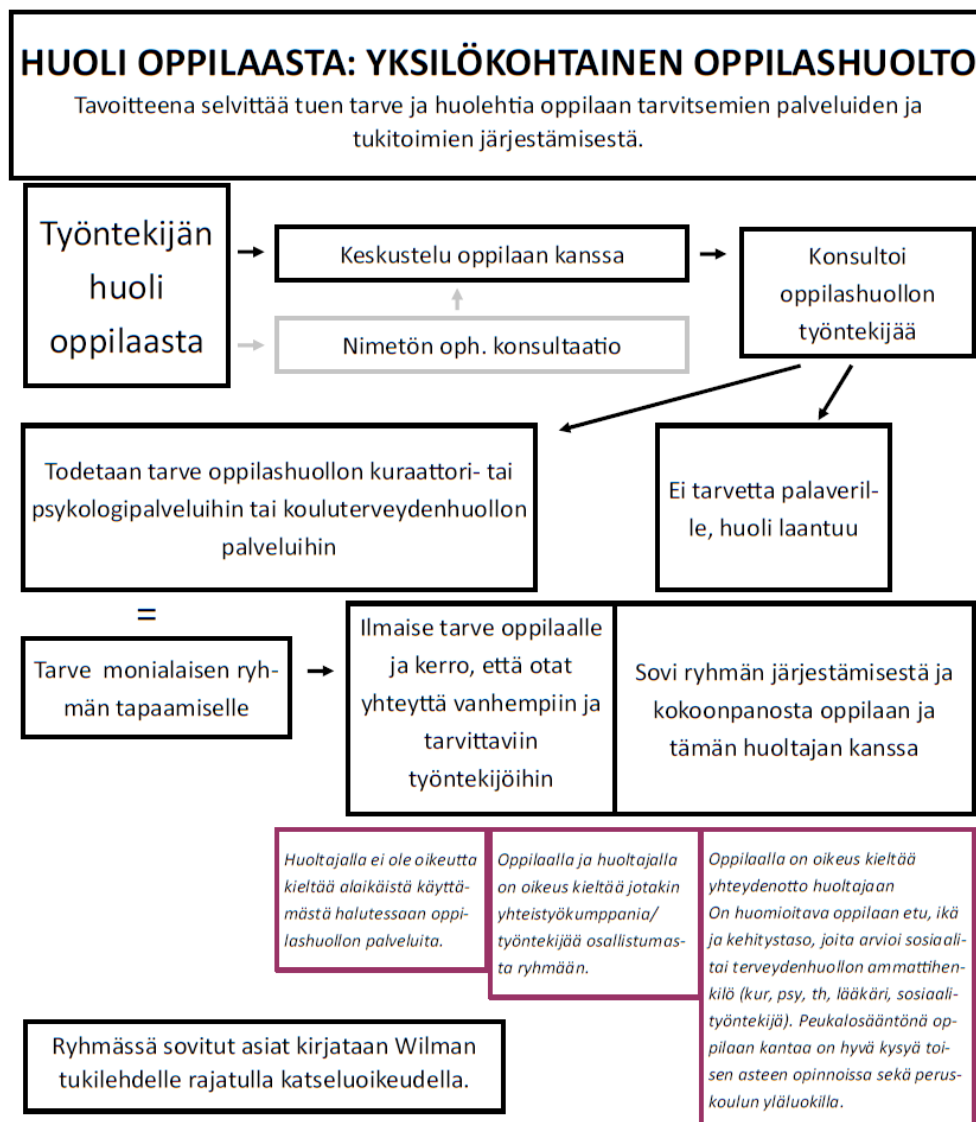

laisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhuollon monialainen ohjausryhmä, KUNTO vastaa Naantalın kaupungin opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ryhmä kokoontuu 2–4 kertaa vuodessa, ja sen jäseniä ovat: sivistystoimenjohtaja, pedagoginen rehtori, lukion rehtori, johtava koulupsykologi, varhaiskasvatuksen esimies, vapaa-aikatoimen päällikkö, perusturvajohtaja, sosiaalityön johtaja, vastaava perheohjaaja, johtava hoitaja, Rasekon edustaja, opiskelijoiden edustaja, huoltajien edustaja ja kolmannen sektorin edustaja.

Oppilaitoskohtainen oppilashuoltoryhmä, HYTI on Naantalissa lukion ja yläkoulujen, yhden alakoulun ja sen lähialueen 1–3 esiopetuksen muodostama yhteinen alueellinen oppilashuoltoryhmä. Tämä ryhmä vastaa oppilaitosten ja esiopetusyksiköiden yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmä kokoontuu 2–4 kertaa vuodessa, ja sen jäseniä voivat olla:

- rehtori
- koulukuraattori
- koulupsykologi
- terveydenhoitaja
- koululääkäri
- erityisopettaja
- opinto-ohjaaja
- opettajajäsen (luokanvalvoja, ryhmäohjaaja, luokanopettaja)

▲ **Kaavio 3:** Yksilökohtainen oppilashuolto

- esiopetusryhmien opettajien edustaja
- päiväkodin johtaja (yksi alueen päiväkodin johtajista vuodeksi kerrallaan)
- yksikön erityislastentarhanopettaja
- varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- lapsiperhepsykologi
- sosiaalitoimen edustajana sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja tai avohuollon nuoriso-ohjaaja
- opiskelijoiden ja huoltajien edustaja

Monialainen, yksilökohtainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti yksittäisen oppilaan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi.

4.2.2 Varhaisen puuttumisen malli koulupoissaoloihin

Koulunkäynti on oppilaan työtä. Vanhempien tehtävänä on tukea oppilasta positiiviseen suhtautumiseen koulunkäyntiä ja sieltä saatavia tehtäviä kohtaan. Huoltaja on tärkeässä roolissa tukiessaan lasta koulunkäynnin onnistumisessa. Joskus koulunkäynnissä on haastetta ja poissaoloja syystä tai toisesta kertyy.

Naantali on käytössä maakunnallinen toimintamalli, jonka avulla pyritään oppilaan koulupoissaoloihin puuttumaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa, jotta opiskeluissa eteneminen ei vaarantuisi. Varhaisen puuttumisen avulla pyritään ehkäisemään pahemman kierteen syntyminen ja sitä kautta mahdollinen syrjäytymisriski.

Tämän toimintamallin myötä opettaja tai luokanvalvoja ottaa yhteyttä huoltajaan, kun poissaoloja tulee yhteensä 50 tuntia/lukuvuosi. Mikäli poissaoloille ei ole täysin yksiselitteistä syytä (anottu loma, sairaalahoitojakso ym.), opettaja on yhteydenoton jälkeen yhteydessä kouluterveydenhoitajaan, joka kutsuu koolle poissaolopalaverin. Palaverin pitää koululääkäri ja paikalle kutsutaan oppilaan, vanhempien ja opettajan/luokanvalvojan lisäksi arvioidun tarpeen mukaan esimerkiksi koulukuraattori, koulupsykologi, sosiaalitoimen edustus tai alueen oma lastenlääkäri. Neuvottelussa on tarkoitus käydä perheen kanssa

koulunkäynnin tilanne kokonaisvaltaisesti läpi ja yhdessä etsiä ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin. Toimintamallin antaa mahdollisuuksia puuttua yksilöllisesti oppilaan tilanteeseen ja etsiä ratkaisuja koulunkäynnin turvaamiseksi.

4.2.3 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta tukee kunnan käytettävissä olevien resurssien kohdentamista niin yhteisölliseen kuin yksilölliseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön.

4.2.4 Käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut, avustajapalvelut sekä tuki- ja erityisopetus

Opiskeluhoiltopalvelut koostuvat psykologi- ja kuraattoripalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta. Sivistystoimessa toimii johtava koulupsykologi ja kaksi koulupsykologia, joiden vastuulla on oppilashuollon psykologipalvelut.

Psykologipalveluja tuotetaan myös sosiaali- ja terveystoimessa. Terveyskeskuspsykologin asiakunta koostuu pääasiallisesti aikuisista. Lastensuojelussa on kaksi lapsiperhepsykologia, joiden kunkin työajasta 75 % kohdentuu lastensuojelun asiakasperheille ja 25 % varhaiskasvatukseen.

Esiopetusikäisten osalta on sovittu, että terveyskeskuspsykologi vastaa oppilaiden kognitiivisiin vaikeuksiin keskittyvistä yksilötutkimuksista ennen esiopetusvuotta ja koulupsykologit esiopetusvuoden alusta, jolloin pohdittavaksi tulevat koulunaloitukseen liittyvät kysymykset. Lapsiperhepsykologien työ kohdentuu lapsen emotionaalisten ja sosiaalisten vaikeuksien selvittämiseen ja perhetyöhön.

Koulukuraattoreiden ja koulupsykologien työtä kehitetään edelleen ennaltaehkäisevään ja konsul-

tatiiviseen työhön sekä yhteisölliseen oppilashuoltoon. Yksi koulukuraattoreista toimii opiskeluhoollon vastaavana kuraattorina (OHL 7 §). Terveystuoltopalveluiden resurssit esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella on selostettu seuraavassa luvussa.

Koulunkäynninohjaajat auttavat ja tukevat oppilasta tehtävissä, joissa tämä ei kehitysvaiheensa, vammansa tai sosiaalisen tilanteensa vuoksi selviydy itse. Oppilaan tuki- ja hyvinvointipalveluissa on noin 60 koulunkäynninohjaajaa, joista suurella osalla on yhdistelmätoimi. Yhdistelmätoimi tarkoittaa sitä, että ohjaaja työskentelee koulutyöhön liittyvien tehtävien lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajina.

4.2.5 Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä. Toiminnassa tarjotaan sosiaalista vuorovaikutusta, vireyttä edistävää liikkumista sekä ulkoilua. Myös vapaaseen leikkiin tarjotaan mahdollisuus, samoin lepoon ja virkistykseen. Lapselle varataan mahdollisuus myös läksyjentekoon.

Toimintaa järjestetään Naantalissa 1.–2.-luokkien oppilaille sekä erityisopetuksessa oleville 3.–9.-luokkien oppilaille.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään kaikkien ala-koulujen sekä Maijamäen yläkoulun yhteydessä koulupäivinä klo 7.30–10 ja klo 12–17 välisenä aikana.

4.2.6 Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja opiskelijoiden varhainen tuki

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla (4 §) tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat, ja oppilaitoksen henkilökunnalla

on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Naantalin oppilashuoltosuunnitelmaa jalkauteetaan esiopetukseen ja oppilaitoksiin sekä koulutuksen kautta (esimerkiksi kaupungin VESOt) että yksiköiden omien oppilashuoltosuunnitelmien kautta, joiden pohjana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma toimii. Yksiköiden omat monialaiset oppilashuoltoryhmät (HYTI), seuraavat ja arvioivat oppilashuollon toteutumista yksiköissään ja raportoivat niistä lukuvuosittain kaupungin monialaiselle oppilashuoltoryhmälle (KUNTO).

4.3. Toisen asteen koulutus

4.3.1 Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksesta vastaa Naantalin lukio, jonka opiskelijamäärä on noin 310. Naantalin lukion opiskelijat tulevat pääsääntöisesti oman kunnan alueelta. Kaupungin ulkopuolelle lukiokoulutukseen suuntaavat hakevat lähinnä erityislukioihin.

Lukio-opiskelijalla on oikeus saada riittävät ja tarpeitaan vastaavat opiskelijahuollon palvelut opiskelijahuoltolain edellyttämällä tavalla. Opiskelijahuollon tehtävänä on huolehtia monipuolisesti nuorten fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Toiminnan tulee olla pääsääntöisesti ennaltaehkäisevää. Opiskelijahuollon tehtävänä on tunnistaa ongelmia, jotka vaikuttavat opiskelijoiden elämään ja opiskeluun. Tavoitteena on puuttua varhaisessa vaiheessa havaittuihin ongelmiin ja tarjota nuorelle apua. Opiskelijahuolto pyrkii yhdessä opettajakunnan kanssa luomaan turvallisen ja terveen oppimisympäristön.

4.3.2 Ennalta ehkäisevä toiminta lukiossa

Kaikki lukiossa työskentelevät osallistuvat opiskeluhoollon ennalta ehkäisevään toimintaan. Koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä jatku-

vaan oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun (asetus lukiokoulutuksesta 810/2018). Opinto-ohjaajan, ryhmänohjaajien ja aineenopettajien antama tuki ja ohjaus ovat oleellisia ennaltaehkäisevän toiminnan muotoja.

Lukion yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa yhdessä opettajakunnan kanssa ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia edistävää koko koulun toimintaa. Tähän ryhmään kuuluu opiskelijoiden ja huoltajien edustajia, sosiaali- ja terveystoimen edustajia, koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, opettajien edustaja ja rehtori. Ryhmä kokoontuu neljä kertaa lukuvuodessa. Tapaamisissa käsitellään opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä ilmiöitä ja ajankohtaisia asioita.

4.3.3 Opiskeluhoollon palvelut lukiolaisille

Opiskeluhoollon palveluita tarjoavat lukiolaisille kouluterveydenhoitaja, koululääkäri, koulukuraattori ja koulupsykologi. Tarvittaessa he ohjaavat moniammatillisessa yhteistyössä nuoren muihin tarvittaviin palveluihin. Monialainen, yksilökohtainen asiantuntijaryhmä kootaan tarvittaessa yksittäisen nuoren tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoollon palveluiden järjestämiseksi (OHL 14 §).

4.3.4 Erityinen tuki lukiossa

Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (Lukiolaki 28§).

Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Tuki järjestet-

tään huomioiden opiskelijan omat lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilölliset tarpeet huomioidaan kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja eri oppimisympäristöissä sekä koejärjestelyissä.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta, joka tukee aineenopetusta esim. samanaikaisopetuksena tai yksilötukena. Erityisopettaja tekee myös lukitestejä ja opettaa opiskelutaitoja. Erityisopettaja tekee yhteistyötä aineenopettajien kanssa tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimiseen liittyvissä kysymyksissä.

4.3.5 Ammatillinen koulutus

Ammatillista koulutusta naantalilaisille nuorille tarjoaa Raision seudun koulutuskuntayhtymä Raseko. Tarjolla on ammatillista koulutusta usealla eri alalla muun muassa terveys- ja hyvinvointialalla, palvelualoilla, liiketoiminnan alalla, taideteollisuuden alalla ja monipuolisesti eri tekniikan aloilla. Opiskelu on käytännönläheistä ja työpainotteista. Osaamista hankitaan myös koulutus- ja oppisopimuksilla yrityksissä kotimaassa tai ulkomailla. Tarjolla on myös kaksois- tutkinto eli mahdollisuus suorittaa ammatillisen tutkinnon lisäksi ylioppilastutkinto yhtä aikaisesti. Kaksois- tutkinnon tavoitteena on jatko- opiskeluvalmiuksien vahvistaminen. Raision seudun koulutuskuntayhtymän Rasekon vahvuutena on monipuolisten yksilöllisten opintopolkujen lisäksi vahvat kansainvälistymismahdollisuudet.

4.4. Terveyspalvelut koululaisille ja opiskelijoille

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut toimivat koulujen yhteydessä ja jokaiselle koululle on nimettynä oma kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa työskentelee kuusi (6) terveydenhoitajaa, joista neljä kokopäiväisesti ja osapäiväisesti kaksi, ja yksi kokoaikainen koululääkäri ja kolme (3) osa-aikaista terveyskeskuslääkäriä. Yhteistyö oppilashuollon ja lapsiperheiden

sosiaalityön toimijoiden kanssa on aktiivista ja tiiviistä. Konsultoivana yhteistyökumppanina, erityisesti moniammatillista tukea tarvitsevien lasten ja nuorten asioissa ja sairauksissa, on kahtena päivänä viikossa VSSHP:n lastenlääkäri.

4.4.1 Terveyden seuranta kouluterveydenhuollossa

Kouluterveydenhuolto on perusterveydenhuollon tarjoamaa lakisääteistä terveydenhoitoa sekä olennainen osa oppilashuoltoa.

Kouluterveyshuoltoon kuuluvat oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen, oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen, kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta yhdessä koulun edustajien ja terveystarkastajan kanssa, suun terveydenhuolto ja oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Kouluterveydenhuollon rungon muodostaa kaikille ikäluokille ja jokaiselle oppilaalle tehtävät määräaikaisten terveystarkastukset ja seulontatutkimukset THL:n kansallisten suositusten mukaisesti. Terveydenhoitaja tapaa oppilaat vuosittain ja laajat terveystarkastukset, joissa on myös lääkäri mukana, tehdään 1., 5. ja 8. vuosiluokalla. Laajaan terveystarkastukseen toivotaan osallistuvan myös vanhemmat. Laajoissa terveystarkastuksissa 5. ja 8. luokalla on käytössä sähköinen hyvinvointikysely, jota hyödynnetään terveystarkastuksessa. Tarpeen mukaan tapaamisia on useammin.

Kaikki oppilaat kutsutaan hammashoidon määräaikaistarkastuksiin yksilöllisesti määriteltyjen tarkastusvälien mukaan, tarkastuksen tekee joko hammaslääkäri tai suuhygienisti.

Yhteistyö vanhempien/huoltajien kanssa ja koko perheen hyvinvoinnin tukeminen ovat tärkeässä roolissa osana kouluterveydenhuoltoa.

4.4.2 Terveyden seuranta ja sairaanhoito opiskeluterveydenhuollossa

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena yhteisötasolla on ylläpitää ja edistää opiskelijoiden hyvinvointia edistämällä opiskelu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä yksilötasolla edistää ja seurata opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä terveystarkastuksilla ensimmäisellä ja toisella vuosikurssilla ja tarvittaessa muulloin kansallisten suositusten mukaisesti. Opiskelijoille kuuluvat myös sairaanhoito palvelut, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen sekä suun terveydenhuolto. Tavoitteena on tunnistaa varhain opiskelijan erityisen tuen tai tutkimuksen tarve, tukemalla opiskelijaa sekä tarvittaessa ohjaamalla jatkotutkimuksiin ja -hoitoon.

4.4.3 Terveyspalveluiden tulevaisuuden suunnitelmia

- Lisätä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien osaamista ja saada uusia työkaluja oppilaiden tunnesäätelyn tukemiseksi
- Lisätä sähköisiä palveluja asiointiin terveyspalveluissa
- Asiakaslähtöisyyden huomiointi entistä enemmän ottamalla mukaan lasten, nuorten ja perheiden näkökulmia toiminnan ja palveluiden suunnitteluun.

5 Lasten, nuorten ja perheiden vapaa-ajan tukena

5.1. Taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön tavoitteena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea osallistujien persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisössä, sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja monipuolisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Hyvin olennainen piirre vapaassa sivistystyössä on se, että toiminta ei ole tutkintotavoitteista eikä sen sisältöjä säädellyä lainsäädännössä. Vapaan sivistystyön opinnot ovat yleissivistäviä, harrastustavoitteisia sekä yhteiskunnallisia opintoja. Koulutuksen tavoitteista ja sisällöistä päättävät oppilaitokset itse. Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalais- ja työväenopistot, opintokeskukset, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja kansanopistot.

Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista, ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua eri taiteen lajien opetusta. Taiteen perusopetuksen sisällöt ja tavoitteet määrittellään Opetushallituksen antamissa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, joiden pohjalta laaditaan koulutuksen järjestäjän paikallinen opetussuunnitelma

Naantalissa taiteen perusopetusta lapsille ja nuorille tarjoavat Naantalinnon musiikkiopisto (musiikki) ja Naantalinnon opisto (kuvataide). Naantalinnon opisto (kansalaisopisto) tarjoaa myös vapaan sivistystyön mukaiset

opinnot eri-ikäisille kuntalaisille.

5.1.1 Naantalinnon opisto

Naantalinnon opisto tarjoaa omaehtoista toimintaa kaikenikäisille kuntalaisille edullisesti. Aktiivinen vapaa-aika lisää hyvinvointia ja antaa onnistumisen kokemuksia. Lapsille ja nuorille suunnattujen kurssien lisäksi opintotarjonnassa on myös kursseja, joille perheet voivat osallistua yhdessä.

Naantalinnon opiston alaisuudessa toimii lasten- ja nuorten kuvataidekoulu, joka tarjoaa varhaisiän opinnot alle kouluikäisille ja taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset opinnot kouluikäisille lapsille ja nuorille. Kuvataidekoulussa lapsella ja nuorella on mahdollisuus tutustua monipuolisesti kuvataiteen eri osa-alueisiin. Opetus tukee ja vahvistaa lapsen ja nuoren kasvua, identiteetin rakentumista sekä antaa valmiuksia ilmaista itseään ja pohtia omaa suhdetta maailmaan.

Naantalinnon opiston toiminnan sisältöihin voi jokainen kuntalainen vaikuttaa esittämällä kurssitoiveita ja kehittämisideoita.

5.1.2 Naantalin musiikkiopisto

Naantalin Musiikkiopisto on musiikin opetuksesta vastaava oppilaitos, joka järjestää musiikin opetusta ensisijaisesti nuorille ja lapsille jo muskarista alkaen. Tarvittaessa opetusta järjestetään myös muille ikäryhmille. Musiikkiopistossa hankitut taidot ja tiedot ovat hyödynnettävissä osana hyvää harrastusta sekä monilla myös myöhemmissä opinnoissa eri opiskelualoilla taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaisesti.

Musiikkiopiston opetuksen piirissä on yli 380 opiskelijaa Naantalista, Maskusta ja Raisiosta. Laaja opintotarjotin mahdollistaa yksilölliset harrastusreitit. Opimisessa on tärkeää yhdessä tekeminen ja positiiviset tunne-elämykset. Musiikin hyvinvointivaikutukset ulottuvat persoonallisuuteen, ei ainoastaan fyysiseen terveyteen. Lisäksi yhdessä soittamisessa yhteiset onnistumisen kokemukset vahvistavat itsetuntoa, itseluottamusta, sosiaalisuutta ja yhteisöön kuulumisen tunnetta.

Musiikin maailmaan ja hyvän harrastuksen pariin pääsee ottamalla yhteyttä musiikkiopistoon sekä ilmoittautumalla avoinna olevaan soitinvalintaan.

5.2 Lasten ja nuorten vapaa-aika, kulttuuri ja liikunta

5.2.1 Nuorisopalvelut

Nuorisotyössä tuetaan nuorten kasvua ja itsenäistymistä ja edistetään nuorten aktiivista kansalaisuutta. Nuorisotyössä painotetaan nuorten osallisuuden, vaikuttamisen ja kuulemisen vahvistamista. Nuorisovaltuuston tehtävänä on edistää ja seurata eri hallinonaloilla tapahtuvaa toimintaa nuorten näkökulmasta sekä edistää kaupungin ja nuorten välistä yhteistyötä. Kaupungissa toimii aktiivinen nuorisovaltuusto, joka kokoontuu vuodessa noin 10 kertaa. Nuorisovaltuusto kokouksissa ovat läsnä kummivaltuutetut sekä nuorisotoimen edustus. Nuorisovaltuustolla on myös oma edustaja koulutus-, saaristo- ja kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnassa.

Osallisuutta vahvistavaa nuorisotyötä on myös Vertti-vertaistiedotus. Vertti-tiedottajat ovat yläkoulu-oppilaita, joiden tehtävänä on toimia oman koulun ja alueen tiedottajina. Tavoitteena on tehostaa nuorisotiedotusta sekä lisätä tiedonkulkua ja nuorten välistä vuorovaikutusta.

Nuorisotyössä tuetaan myös nuorten harrastamista järjestämällä säännöllistä kerhotoimintaa. Muita nuorisotyön työmuotoja ovat nuorisotalotyö, jalkautuva nuorisotyö (esim. tapahtumat), viestintä sekä ryhmä- ja verkostotyö.

Valistustyössä tärkein tapahtuma on Päihdeputki, joka on suunnattu 7.-luokkalaisille ja heidän vanhemmilleen. Syksyllä 2019 alkaa uutena toimintona kirjasto- ja nuorisotoimen yhteistyö.

Etsivässä nuorisotyössä työ painottuu pääosin yksilötyöhön. Työssä autetaan niitä alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Kohteena ovat myös ne nuoret, jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Palvelu perustuu luottamuksellisuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Myös erityisnuorisotyöntekijän puoleen nuori voi kääntyä mieltä askarruttavissa asioissa luottamuksellisesti ja nimettömänä. Kohderyhmänä ovat pääsääntöisesti 13–17-vuotiaat.

5.2.2 Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalvelut järjestää kulttuuritoimintaa eri ikäryhmille. Näistä lapset ja nuoret ovat tärkeässä asemassa, jotta he saavat varhaiskasvatuksen ja koulupolkunsa aikana mahdollisuuksia tutustua kulttuuriharrastuksiin ja eri taiteenlajeihin. Koulupäivä ja varhaiskasvatuksen hoitopäivä tarjoavat yhdenvertaisen foorumin kulttuurielämyksiin osallistumiselle kaikille lapsille ja nuorille.

Naantalin kulttuurikasvatussuunnitelma on nimeltään Kulttuuriväylä. Se on kulttuuripalveluiden, varhaiskasvatuksen asiantuntijan ja opettajien kanssa yhteistyössä laadittu ikävuositain etenevä kulttuuri- ja taidekokemuksiin tähtäävä ohjelma. Kulttuuriväylän tarkoitus on saada kaikki lapset kokemaan

elämyksellisesti kulttuurin ja taiteen monia muotoja. Tätä toteutetaan sekä itse tehden sekä eri ammattialojen taiteilijoiden teoksien.

Paikallishistoriaan sekä kirjaston monimuotoiseen käyttöön ja tarjotaan tutustuminen ovat olennainen osa lasten kulttuurikasvatusta.

Käynnit paikallismuseoissa lisäävät lasten historiatuntemusta sekä opastusten, toiminnallisten tuokioiden että koulu yhteistyöhankkeiden muodossa. Kirjastokäynnit järjestelmällisesti eri ikäkausina tutustuttavat lapset kirjallisuuteen sekä kirjaston käyttömahdollisuuksiin ja tapahtumiin.

Kulttuuriväylän lisäksi kulttuuripalvelut toteuttaa erillisiä kulttuuriesityksiä ja/tai -työpajoja päiväkoiteihin ja kouluihin eri ikäryhmille/luokka-asteille resurssien mukaan. Kulttuuripalvelut on mukana kouluikäisille lapsille ja nuorille toteutettavassa harrastetakuussa, ja tekee yhteistyötä liikuntapalveluiden kanssa.

5.2.3 Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluissa työskentelee vapaa-aikatoimisihteeri, liikunnanohjaaja, soveltavan liikunnan ohjaaja, joka toimii myös kaupungin hyvinvointikoordinaattorina, harrastetakuun projektityöntekijä (osa-aikainen) sekä kaksi urheilulaitoksen hoitajaa.

Naantalissa monipuoliset ja maksuttomat liikuntapaikat, toiminnot ja tapahtumat tukevat lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Koulujen pihoista rakennetaan lähiliikuntapaikkoja, jotka ovat vapaasti käytettävissä, eikä niistä peritä maksuja. Tällä hetkellä valmiina ovat Rymättylän ja Maija-

mäen lähiliikuntapaikat. Käytössä on myös kuntoradat, kentät, skeittiparkki, ulkoilureitit, uimapaikat, ulkojäähentät, jäähallit ja tenniskentät, joissa osassa on pieni käyttömaksu. Sisäliikuntatilat ovat maksuttomia lasten ja nuorten toimintaa järjestettäessä.

Liikuntapalvelut järjestää lapsille ja nuorille pääasiassa koulupäivän jälkeistä liikunta- ja harrastekerhotoimintaa, toimintapäiviä, loma-ajan toimintaa, retkiä ja tempauksia yhdessä nuorisopalveluiden ja eri toimijoiden kanssa. Jäähalleissa on arkisin ja viikonloppuisin useita maksuttomia yleisöluisteluvuoroja.

Lapsiperheet on otettu huomioon toiminnoissa ja heille järjestetään toimintaa iltaisin ja viikonloppuisin. Syksystä kevääseen toteutetaan alle 7-vuotiaille aikuisen kanssa maksutonta Ipanariehatoimintaa keskustassa ja Rymättylässä. Erityislapsille perheineen järjestetään Menoa muksuille -tapahtuma. Yhteistyötä on lisätty myös paikallisten seurojen kanssa mahdollistaen esteetöntä perhesporttitoimintaa. Lisäksi vuonna 2019 on aloitettu maksuton leikki- ja puisto jumppa, johon voi osallistua koko perhe. Toiminnot kokoavat samassa elämäntilanteessa olevia perheitä yhteen, innostavat löytämään liikunnallista iloa arkeen, vahvistavat yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä fyysistä hyvinvointia toimien samalla ennaltaehkäisevinä toimintoina.

5.2.3.1 Liikuntapalvelut lasten ja nuorten arjessa: Ilo kasvaa liikkuen, Liikkuva koulu ja Liikkuva lukio

Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma sisältyy varhaiskasvatuksen arkeen. Katso lisätiedot sivulta 12 Varhaiskasvatuksen osiosta.

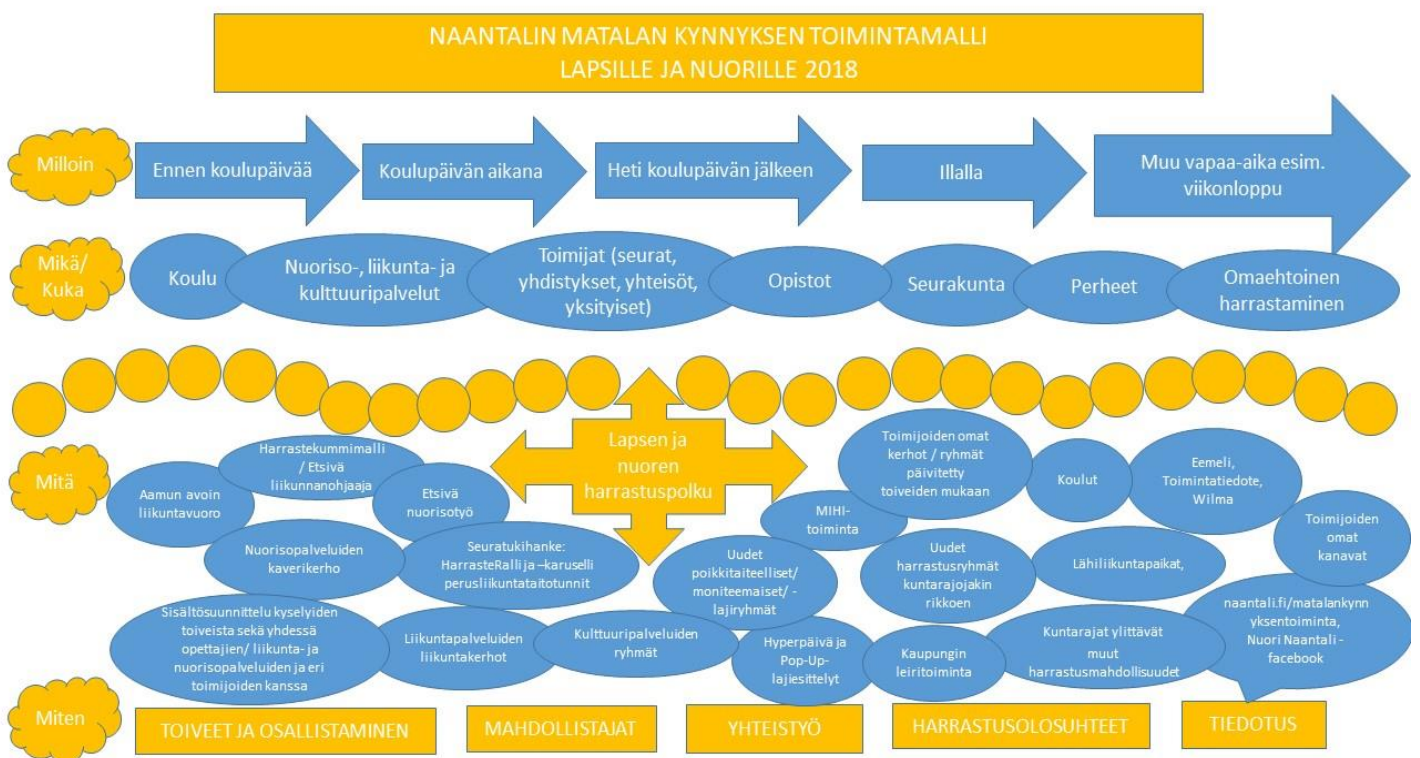
Kaikki Naantalin perusopetuksen koulut ovat liikkuvia kouluja, ja Naantalin lukio on mukana Liikkuva opiskelu -toiminnassa. Liikkuvan koulun ja Liikkuvan opiskelun tahtotila on lisätä koulupäivän aikaista liikettä ja saada aikaan liikunnallinen elämäntapa. Liikkuvan koulun ja Liikkuvan opiskelun tueksi on perustettu ohjausryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti suunnittelemaan ja arvioimaan toimintaa. Ohjausryhmän jäsenet ovat kouluista, liikuntapalveluista, varhaiskasvatuksesta, aamu- ja iltapäivätoiminnasta ja liikuntaseuroista.

5.2.3.2 Harrastetakuu: Naantalin matalan kynnyksen toimintamalli lapsille ja nuorille

Harrastetakuun eli lasten ja nuorten matalan kynnyksen toimintamallilla mahdollistetaan harrastusolosuhteet lähellä lapsen elinpiiriä, paikallista yhteistyötä sekä uudet moniteemaiset harrastusmahdollisuudet yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, niin että jokaiselle lapsella olisi ainakin yksi mieluinen harrastus. Tällä pyritään ennaltaehkäisemään myös yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja mahdollisia muita ongelmia. Soveltava liikunta on vahvasti toimintamallissa mukana, jonka avulla voidaan mahdollistaa yhdenvertaisia ja esteettä toimintoja kaikille.

Toimintaa koordinoi osa-aikainen projektikoordinaattori, jonka tukena toimii ohjausryhmä, jossa on edustettuna kaupungin eri tahot, seurakunta ja järjestöt.

Harrastetakuun toiminnot ovat maksuttomia tai harrastuksissa on kohtuullinen maksu osallistujille. Toiminnot toteutetaan joko pidempänä koko kauden

▲ Kaavio 4: Harrastetakuu eli Naantalin matalan kynnyksen toimintamalli.

kestävänä toimintona tai kokeilukursseina. Lisäksi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa järjestetään lajikoetilupäivät, Hyper- ja Pop-up -päivät.

Yläkouluissa toimii Etsivä liikunnanohjaaja, jonka kanssa nuori saa henkilökohtaista tukea hyvinvoinnin ja liikunnallisen elämäntavan löytämiseksi ja pääsee kokeilemaan itseä kiinnostavia asioita, omista lähtökohdistaan. Suopellon yläkoulussa toimii myös maksuton Monilajiklubi, jonka sisältö rakennetaan nuorten omien toiveiden ja mieltymysten mukaan.

Harrastetakuun kautta halutaan aktivoida myös perheet mahdollistaen aikuinen-lapsi toimintaa, ja tätä kautta tuotetaan tukitoimintoja koko perheen hyvinvoinnille.

5.2.3.3 Soveltavaa liikunta lapsille, nuorille ja perheille

Naantalissa on aloittanut vuonna 2019 soveltavan liikunnan ohjaaja, joka toimii myös kaupungin hyvinvointikoordinaattorina. Soveltavan liikunnan palveluiden tavoitteena on edistää niiden lasten ja nuorten liikuntaa, joilla on vamman, sairauden, toimintakyvyn heikentymisen, sosiaalisen tai psyykkisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan, ja heidän liikuntansa vaatii soveltamista. Palveluita tuotetaan ja kehitetään niin lapsille, nuorille kuin perheille.

Moniammatillista yhteistyötä tehdään eri toimialojen, ammattilaisten, palveluyksiköiden, järjestöjen ja ympäristökuntien kanssa. Yhteistyö kehitetään jatkuvasti. Seudullinen yhteistyöverkosto 11 kunnan alueella on vahva yhteistyö- ja kehittämiskokos soveltavan liikunnan edistämiseksi. Esteettömyys ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon toimintoja ja liikuntapaikkoja suunniteltaessa ja toteuttaessa.

Ryhmissä tärkeitä tavoitteita ovat yhdenvertaisuus, yksilöllinen kohtaaminen, fyysisen toimintakykyisyyden ylläpitäminen ja parantaminen, sosiaalinen kanssakäyminen, ilon tuottaminen, pysyvän liikuntaharrastuksen löytäminen ja omaehtoisuuden lisääminen itselle sopivalla tavalla soveltaen. Tavoitteena on myös toiminnan kautta ennaltaehkäistä muun muassa yksinäisyyttä ja muita sosiaalisia ongelmia. Tahtotilana on toteuttaa liikunnallisia toimintoja herkällä korvalla kuunnellen, ja lasten, nuorten sekä perheiden tarpeisiin ja toiveisiin vastaten.

Toimintoja järjestetään koko kauden kestävinä toimintoina ja kerhoina, kurssi- että leiritoimintana ja tapahtumina. Toimintoja mahdollistetaan myös heti koulupäivän jälkeen pienryhmätoimintana muun muassa elämyskerho- ja tunneseikkailu-toimintana moniammatillisena yhteistyönä mahdollistaen yksilöllisen kohtaamisen ja tukemisen. Tunneseikkailu-toimintaa toteutetaan myös päiväleirimuotoisesti. Näissä toiminnoissa vahvistetaan ja harjoitetaan yhteenkuuluvuutta sekä arjessa tarpeellisia liikunta- ja rauhoittumistaitoja lasten toiveet ja tarpeet huomioiden.

5.2.4 Järjestö- ja seurakuntayhteistyö

Kaupungin liikuntapalveluilla ja liikuntaseuroilla on yhteinen tahtotila ja päämäärä: edistää kaupunkilaisten hyvinvointia – välineenä liikunta! Seuraparlamentin tehtävänä on tiivistää seurojen ja kaupungin sekä eri seurojen välistä yhteistyötä. Seuraparlamentti keskustelee laaja-alaisesti liikunta-asioista, tekee esityksiä ja antaa lausuntoja ajankohtaisista asioista. Seuraparlamentti on seurojen valitsema asiantuntijaelin, jolla ei ole päätäntävaltaa. Seuraparlamentin edustajat ovat liikuntaseurojen valittomia henkilöitä. Lisäksi seuraparlamenttiin kuuluu

kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan jäseniä sekä kaupungin liikuntapalveluiden edustaja. Puheenjohtaja on seurojen valitsema liikuntaseuroja edustava henkilö. Myös Seurakunnan kanssa tehdään yhteistyötä lasten ja nuorten toiminnoissa.

6. Kun huoli on jo herännyt

6.1. Mielen terveyspalvelut

Kouluterveydenhuollossa terveydenhoitajat antavat terveysneuvontaa sekä tukevat ja ohjaavat varhaisessa vaiheessa erilaisten pulmien ja huolien kanssa. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat terveyden- ja sairaanhoitopalveluina mielen terveys- ja päihdetyö, jossa hyödynnetään terveyskeskuksen palveluja mahdollisuuksien mukaan.

Mielen terveyspalveluissa on aloittanut 6/2019 sairaanhoitaja, jonka tavoitteena on antaa tehostettua varhaista tukea perustasolla, muun muassa terapeuttien keskustelujen avulla nuorille (13–21-vuotiaille) mielen terveyteen liittyvissä haasteissa ja ongelmissa (esim. ahdistuneisuus, masennus, erilaiset pelot) ja tehostaa osaltaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja oppilashuollon toimijoiden mahdollisuutta tukea nuorten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. Palvelu järjestetään lähellä nuorten elinympäristöä – vahvistamalla lapsen ja nuoren hyvää kasvua ja tukemalla kehitystä ja terveellisiä elämäntapoja. Vastaanottoja on lukukauden aikana Maijamäen ja Suopellon kouluissa. Vastaanotoille voi perhe tai nuori itse ottaa yhteyttä tai ohjautua palvelun piiriin kouluterveydenhuollon tai oppilashuollon kautta.

Sairaanhoitaja tekee yhteistyötä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, avopediatrin ja oppilashuollon toimijoiden kanssa.

6.2. Päihdepalvelut

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehdään moniammatillisesti ehkäisevää päihdetyötä. Eri luokka-asteilla otetaan puheeksi päihteet ja päihteettömyyden tukeminen. Alakouluissa järjestetään hyvinvointipäiviä, 7. luokalla on päihdeputki oppilaille ja vanhemmille, 8. luokalla järjestetään Ehyt ry:n kanssa yhteistyönä Hubu®, joka on ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus, jonka tavoitteena on lisätä tietoa päihteistä, keskustella päihteisiin liittyvistä ilmiöistä ja asenteista sekä

antaa jokaiselle kohderyhmälle tarvittavia työkaluja, joiden avulla voidaan vaikuttaa nuorten päihteiden käyttöön.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on käytössä puheeksi oton malli, jos tulee tieto, huoli tai epäily alaikäisen lapsen/nuoren päihteidenkäytöstä. Koulu- tai opiskeluterveydenhoitaja kutsuu oppilaan vastaanotolle ja kuulee nuorta.

Alkoholin runsaasta käytöstä varataan nuorelle koululääkärin aika, ilmoitetaan huoltajille huolesta ja annetaan heille koululääkärin aika ja tehdään lastensuojeluilmoitus. Terveydenhoitaja tekee lisäksi arvion verkoston tarpeellisuudesta jokaisen nuoren kohdalla. Verkostoon kutsutaan oppilas, huoltajat, terveydenhoitaja, kuraattori, koululääkäri sekä päihdetyöntekijä.

Jos kyseessä on kyse huumeiden käytöstä, oppilaalle tehdään lähete huumeseuulaan. Huumeseuulasta soitto huoltajalle. Päihdetyöntekijälle varataan aika ja laitetaan se Wilman kautta huoltajille kotiin tiedoksi. Jos nuori kieltäytyy seulasta, hänet ohjataan suoraan päihdetyöntekijälle korvaushoitoon. Jos oppilas kieltäytyy toimenpiteistä, terveydenhoitaja kutsuu koolle verkoston ja tekee lastensuojeluilmoituksen oppilaasta.

A-Klinikan nuorten palvelut Turussa auttavat omasta tai läheisen päihteiden käytöstä huolestuneita 16–25-vuotiaita nuoria ja heidän perheitään. Nuorten palvelut tarjoavat hoitoa myös toiminnallisiin riippuvuuksiin, kuten pelaamiseen tai netin käyttöön liittyviin ongelmiin.

6.3. Lastensuojelu

Lastensuojelu turvaa lapsen oikeutta turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Oikea-aikaisen peruspalvelujen ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelujen lisääminen ja lastensuojelutyön oikea resursointi vähentävät raskaiden korjaavien lastensuojelun tukitoimien tarvetta.

6.3.1 Lastensuojelun tarve Naantalissa

Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten tekijätahot Naantalissa ovat sosiaalipäivystys, poliisi ja terveydenhuolto. Yleisimpiä ilmoitusten syitä ovat vanhempien ja nuorten päihteiden käyttö ja psyykkiset ongelmat, perheväkivalta sekä nuoren rikollisuus ja turvattomuus. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut viime vuosina (ks. kaavio). Naantalissa alle kouluikäisistä lapsista tehdään selvästi vähemmän lastensuojeluilmoituksia kuin tätä vanhemmista lapsista.

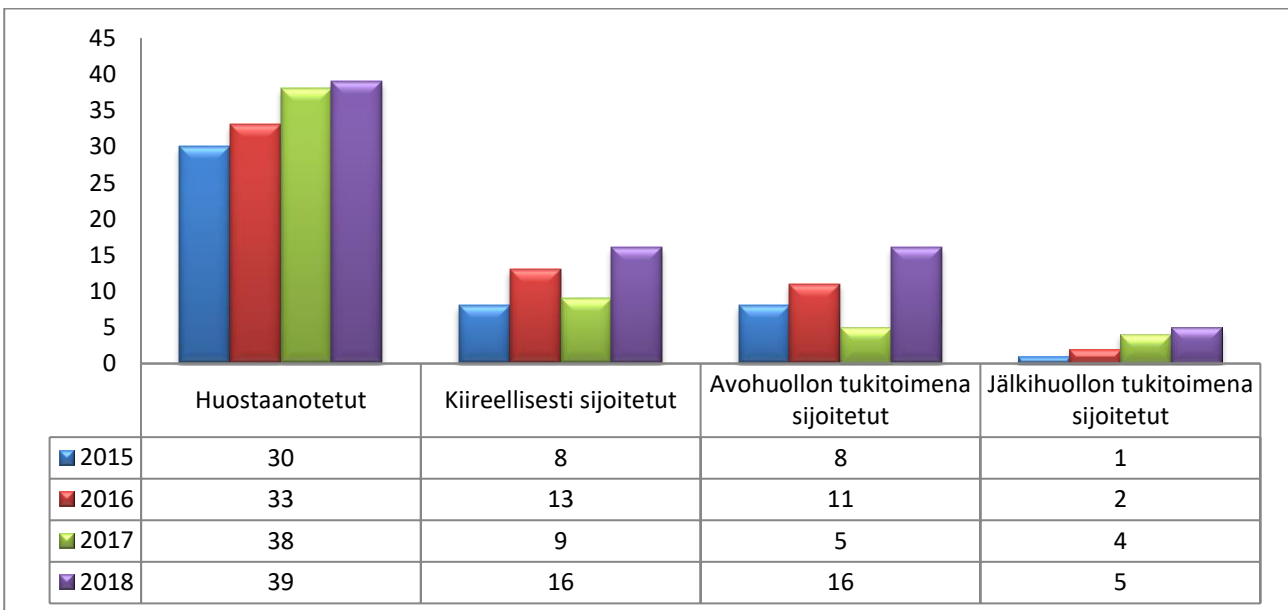
Vuosi	Lastensuojeluilmoitukset
2016	445
2017	541
2018	576

▲ **Taulukko 1:** Lastensuojeluilmoitusten määrät 2016–2018

Naantalin lastensuojelun asiakasmäärä on noin 120 lasta ja nuorta, joista avohuollossa noin 50 %, sijaishuollossa 40 % ja jälkihuollossa 10 % (8/2019). Sosiaalihuoltolain uudistuttua 2015 suuri osa aiemmin lastensuojelun tukitoimien piirissä olleista perheistä ovat saaneet riittävän tuen sosiaalihuoltolain perusteella, mikä on näkynyt lastensuojelun avohuollon

asiakasmäärän laskuna. Lakimuutoksen jälkeen lastensuojelun asiakasperheiden tuentarve on usein laaja-alainen, koska suppeampiin perheiden tuentarpeisiin pystytään vastaamaan sosiaalihuoltolain mukaisin tukitoimin, kuten perhetyöllä, kotipalvelulla tai tukiperheellä. Esimerkiksi vuonna 2018 tehdyistä 197 palvelutarpeen arvioinnista vain 16 johti lastensuojelun asiakkuuteen. Lastensuojelun asiakkuuksien yleisimpiä syitä ovat muun muassa vanhempien ja nuorten päihteiden käyttö ja psyykkiset ongelmat sekä nuorten käyttäytymisen ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen haasteet. Usein lastensuojelun tarve muodostuu useista samanaikaisista tuentarpeista.

Niin kuin valtiossollakin myös Naantalissa sijaishuollon tarve on lisääntynyt viime vuosina. Erityisesti laaja-alaisen käyttäytymisen haasteiden vuoksi lastensuojelun erityisyksiköihin sijoitettujen nuorten määrässä on tapahtunut Naantalissa kasvua. Vuonna 2018 kiireellisten sijoitusten määrässä tapahtui huomattava lisäys verrattuna vuoteen 2017. Naantalin sijaishuollossa olevista lapsista keskimäärin hieman alle puolet on perhehoidossa ja loput laitoshoidossa.

▲ **Kaavio 5:** Sijoitettuna olleiden lasten lukumäärä sijoitusperusteen mukaa vuosina 2015–2018 (sama lapsi voi esiintyä tilastossa useamman kerran).

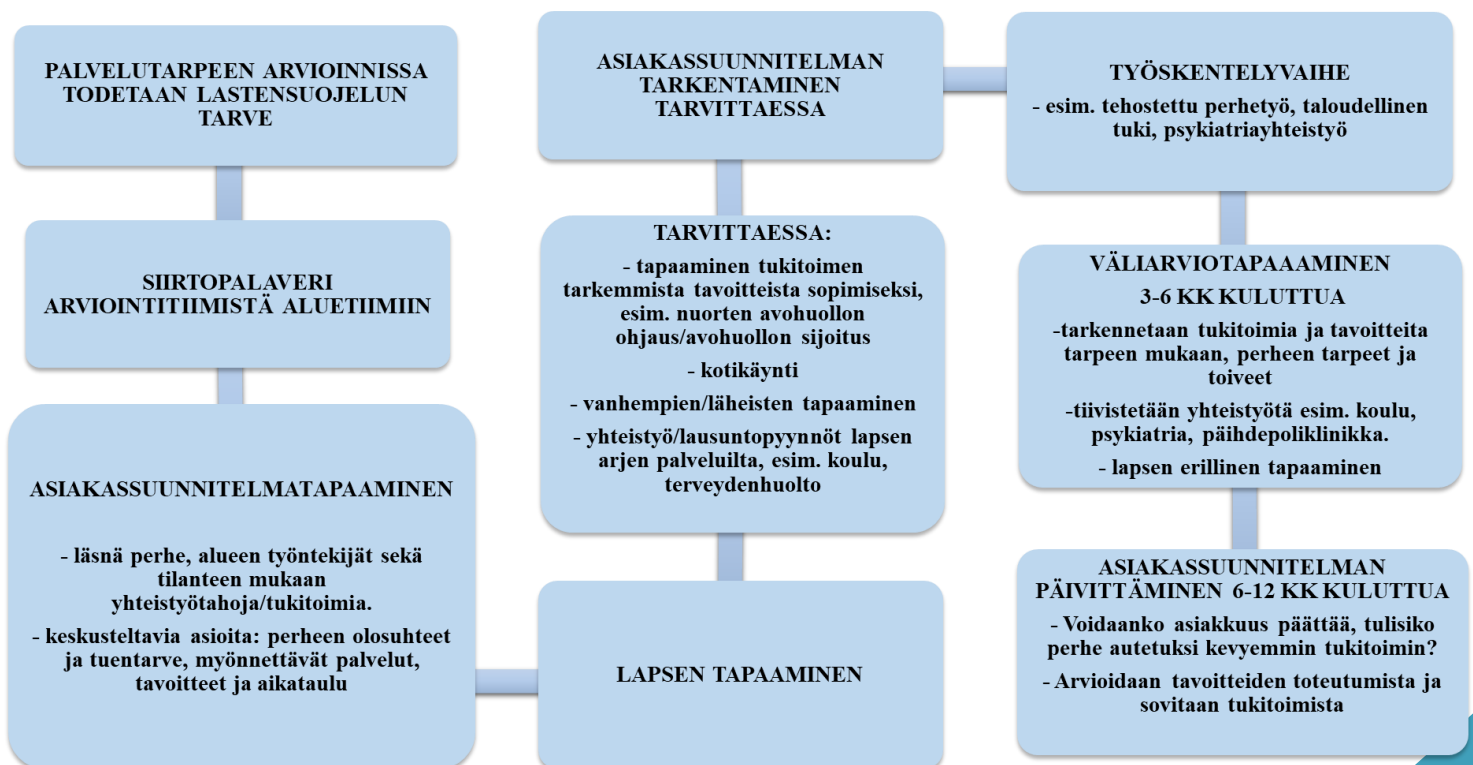
6.3.2 Lastensuojelun palvelujärjestelmä Naantalissa

Naantalissa lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalityön moniammatilliseen tiimiin kuuluu perhepalvelujen päällikkö, vastaava sosiaalityöntekijä, vastaava perheohjaaja, lastenvalvoja, 4 sosiaalityöntekijää, 3 sosiaaliohjaajaa, 2 perheohjaajaa, 2 perhetyöntekijää, 2 nuorten avohuollon ohjaajaa, 2 psykologia, lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijä ja toimistosih-teeri.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa lastensuojeluilmoituksen tai yhteydenoton seurauksena tehdyn palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Naantalissa palvelutarpeen arviointitiimi muodostuu vastaavasta sosiaalityöntekijästä ja vastaavasta perheohjaajasta. Koko muu moniammatillinen tiimi on tarvittaessa lapsen ja perheen tarpeen mukaisesti mukana arvioinnissa. Lastensuojelun asiakkuus voi alkaa myös tilanteessa, jossa sosiaalihuoltolain mukaiset tukitoimet todetaan riittämättömiksi ja perhe siirtyy lapsiperheiden sosiaalityöstä lastensuojelun asiakkaaksi.

Naantalissa Lastensuojelun asiakkaana olevien perheiden ja lasten arkea pyritään ensisijaisesti tukemaan avohuollon tukitoimien avulla. Erona lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaisiin lastensuojelun asiakasperheitä on mahdollista tukea sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen lisäksi esimerkiksi tehostetulla perhetyöllä ja perhekuntoutuksella. Naantalissa lastensuojelun asiakkaat jakautuvat osoitteen mukaisesti neljälle sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan muodostamalle työparille. Muu moniammatillinen tiimi on mukana tukemassa perhettä lapsen ja perheen tarpeiden mukaan.

Lastensuojelun asiakkuutta ohjaa asiakassuunnitelma, johon yhdessä lapsen, vanhempien ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa kirjataan muun muassa asiakkuuden tavoitteet ja tarjottavat tukitoimet. Lapsen mielipiteen ja kokemuksen kuuleminen on keskiössä. Työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Perheille tarjottavat palvelut toteutetaan ensisijaisesti moniammatillisen tiimin omana työnä, jota sosiaalityöntekijän ja -ohjaajan lisäksi toteuttavat perhetyöntekijät, perheohjaajat, nuorten avohuollon ohjaajat, psykologit ja lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijä. Palvelut pyritään ensisijaisesti tarjoamaan perheille heidän omassa toimintaympäristössään, kuten kotona.

▲ Kaavio 6: Naantalin lastensuojelun avohuollon prosessi

Tilanteessa, jossa lapsen kasvu ja kehitys vaarantuvat pitkäaikaisesti, eivätkä avohuollon tukitoimet näyttäyty riittävinä, kysymykseen tulevat sijaishuollon palvelut. Naantalissa huostaanotto ja kiireellinen sijoitus ovat aina viimesijaisia vaihtoehtoja. Sijaishuolto pyritään Naantalissa aina ensisijaisesti toteuttamaan perhehoitona. Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista yksityiseen perheeseen kunnan toimeksiantosopimuksella. Huostaanottoa valmisteltaessa kartoitetaan lapsen läheisverkosto ja lapsi voidaan sijoittaa myös läheiselleen, jos se arvioidaan lapsen edun mukaiseksi. Keskeisin sijaishuoltopaikan valintaan vaikuttava tekijä on lapsen etu. Etenkin nuorten kohdalla perhehoito ei usein nuoren käyttäytymisen haasteiden laaja-alaisuuden vuoksi ole mahdollinen ja tällöin lapsi tai nuori sijoitetaan laitoshoitoon, kuten perhekotiin, pienryhmäkotiin tai lastenkotiin. Myös sijaishuollon aikana lapsi on työskentelyn keskiössä ja työskentelyä ohjaa asiakassuunnitelma. Sijaishuollon tarpeellisuutta

arvioidaan säännöllisesti yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. Lapsen suhdetta läheisiinsä tuetaan, jos ei sitä todeta ehdottomasti lapsen edun vastaiseksi. Sijaishuollossa myös vanhempien kanssa tehtävä kuntouttava ja tukeva työskentely on keskiössä.

Naantalin lastensuojelun keskeisenä tavoitteena on sijaishuollon tarpeen vähentäminen ja sijaishuollossa perhehoidon osuuden kasvattaminen. Tähän tavoitteeseen pyritään muun muassa henkilöstön pysyvyyteen ja riittävään resursointiin panostamalla sekä peruspalvelujen kanssa tehtävää yhteistyötä edelleen tiivistämällä sekä systemisen työskentelyn käyttöönotolla. Naantalin lastensuojelun on tarkoitus siirtyä systemisen mallin mukaiseen työskentelyyn vuoden 2020 aikana. Koko lastensuojelun tiimi koulutautuu systemiseen työntelyyn syksyn ja talven 2019 aikana.

7 Suunnitelman käsittely

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa tulevat syksyn 2019 aikana käsittelemään sosiaali- ja terveyslautakunta, koulutuslautakunta sekä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta. Lopullisessa muodossaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman hyväksyy kaupunginvaltuusto.

Suunnitelma on tehty neljäksi vuodeksi kerrallaan (2019–2022). Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan jatkuvasti toiminnan ohessa ja vähintään vuosittain hyvinvointisuunnitelmatyöryhmän toimesta.

